

Міністерство освіти і науки України
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ННІ – Навчально-науковий інститут прикладної економіки і менеджменту ім.
Г.Е.Вейнштейна

Кафедра – Обліку та аудиту

Ступінь вищої освіти – перший (бакалавр)

Спеціальність – 071 «Облік і оподаткування»

Освітня програма – «Облік і аудит»

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

**на тему: «Зобов'язання ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ
КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ»: облік та аналіз»**

ШИФР КРБ.ОтаА.1.579-03.2.2

Здобувачки: _____ Шевченко В.Ю.

Керівник: _____ проф. Мельник Ю.М.

Кваліфікаційна робота допускається до захисту

Рішення кафедри від "б" червня 2024 р., протокол № 15.

Завідувач кафедри

обліку та аудиту _____ Валерій НЕМЧЕНКО

Одеса – 2024

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ННІ – Навчально-науковий інститут прикладної економіки і менеджменту ім. Г.Е.Вейнштейна

Кафедра – Обліку та аудиту

Ступінь вищої освіти – перший (бакалавр)

Спеціальність – 071 «Облік і оподаткування»

Освітня програма – «Облік і аудит»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри обліку та аудиту

« ____ » _____ 2023 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАКИ

Шевченко Валерії Юріївни

1. Тема роботи: **«Зобов'язання ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ»: облік та аналіз»**

Затверджена наказом ОНТУ *від 06 жовтня 2023 р. наказ № 579-03*

2. Термін здачі здобувачем закінченої роботи **6 червня 2024 р.**

3. Вихідні дані до роботи: **Звітні дані про діяльність підприємства за 2021-2022р.р.**

4. Перелік питань, які потрібно розробити: **Сутність, значення та законодавча база обліку основних засобів. Техніко-економічна характеристика підприємства та аналіз основних засобів за два роки на ньому. Організація бухгалтерського обліку на підприємстві та обліку основних засобів на ньому. Висновки та пропозиції.**

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) **таблиць – 16 , рисунків – 9 .**

6. Консультанти по роботі, із зазначенням розділів роботи, що стосуються їх:

Розділ	Консультант (вчене звання, П.І. п-Б)	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

7. Дата видачі завдання 15 лютого 2024 р.

Керівник _____ Мельник Ю.М.

Завдання прийняв до виконання _____ Шевченко В.Ю.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1. <i>Розробка теоретичного розділу кваліфікаційної роботи</i>	15.02.24 - 15.03.24	
2. <i>Техніко-економічна характеристика підприємства та економічний аналіз за напрямом кваліфікаційної роботи за два роки</i>	16.03.24 - 21.04.24	
3. <i>Організація бухгалтерського обліку на підприємстві та обліку за напрямом кваліфікаційної роботи на ньому</i>	22.04.24 - 25.05.24	
4. <i>Оформлення кваліфікаційної роботи</i>	26.05.24 - 06.06.24	

Здобувачка-бакалавр _____ Шевченко В.Ю.

Керівник роботи _____ Мельник Ю.М.

Несу відповідальність за ідентичність електронного та друкованого варіантів кваліфікаційної роботи, даю згоду на обробку персональних даних та не заперечую проти розміщення кваліфікаційної роботи на офіційних web-ресурсах ОНТУ.

Підтверджую, що в кваліфікаційній роботі відсутні порушення норм академічної доброчесності.

Здобувачка-бакалавр Шевченко В.Ю. _____

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи на тему: «Зобов'язання ПрАТ «Весело-Кутський комбінат хлібопродуктів»: облік та аналіз»

Метою роботи є вивчення діючої системи фінансового обліку зобов'язань підприємства, їх складових, законодавчого та документального забезпечення їх обліку, дослідження теоретичних та практичних питань з організації фінансового обліку, проведення економічного аналізу зобов'язань та вивчення напрямків вдосконалення їх обліку.

Кваліфікаційна робота складається з трьох розділів: у першому розділі роботи розкрити економічну сутність фінансового обліку поточних і довгострокових зобов'язань підприємства відповідно до праць вчених та НП(С)БО, законодавчих актів і нормативних документів, а також особливості їх документального забезпечення. В другому розділі роботи проведено економічний аналіз діяльності ПрАТ «Весело-Кутський комбінат хлібопродуктів»: розраховані техніко-економічні показники та досліджені показники динаміки, структури, формування та управління зобов'язаннями підприємства. В третьому розділі досліджено організацію бухгалтерського обліку зобов'язань ПрАТ «Весело-Кутський комбінат хлібопродуктів» та визначено підходи до її вдосконалення з точки зору аналітичного та документального забезпечення.

У завершальній частині роботи сформульовано висновки та пропозиції щодо вдосконалення бухгалтерського обліку та економічного аналізу зобов'язань ПрАТ «Весело-Кутський комбінат хлібопродуктів».

Кваліфікаційна робота містить:

текстової частини	-	62 с.
таблиць	-	18
додатків	-	6.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
1. ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ОБЛІКУ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІДПРИЄМСТВА	7
1.1. Економічна сутність, склад і характеристика зобов'язань підприємства, їх класифікація та оцінка	7
1.2. Методологія бухгалтерського фінансового обліку зобов'язань за національними стандартами	21
1.2.1. Фінансовий облік довгострокових зобов'язань підприємства	21
1.2.2. Фінансовий облік поточних зобов'язань підприємства	25
1.3. Внутрішньогосподарський контроль операцій із зобов'язаннями підприємства	29
2. ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» ТА ЗОБОВ'ЯЗАНЬ	33
2.1. Техніко-економічна характеристика підприємства	33
2.2. Економічний аналіз зобов'язань	39
3. ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ»	46
3.1. Організація бухгалтерського обліку на підприємстві	46
3.2. Політика підприємства щодо визнання та відображення зобов'язань в бухгалтерському обліку	48
3.3. Організація на підприємстві обліку операцій із зобов'язаннями	51
3.3.1. Документальне оформлення обліку зобов'язань підприємства	51
3.3.2. Синтетичний та аналітичний облік зобов'язань підприємства	54
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	64
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми зумовлена сучасними економічними наслідками кризових явищ для суб'єктів господарювання, які для збереження бізнесу та уникнення банкрутства змушені оптимізувати та раціоналізувати власні зобов'язання та платежі перед державою, партнерами тощо, тобто застосовувати дієві процедури обліку та аналізу відповідно законодавства.

В сучасній літературі питання обліку та аналізу зобов'язань підприємства досліджувала значна кількість науковців, однак наразі відсутні єдині підходи щодо процедур оцінки механізмів зобов'язань в динаміці та виявлення щільного зв'язку з базовими показниками діяльності, їх визнання та різноманітності видів на національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, а також за міжнародними.

Метою випускної роботи є дослідження діючої системи обліку та аналізу поточних зобов'язань підприємства та її вдосконалення.

Завдання дослідження:

- з'ясувати економічну сутність, склад і характеристика зобов'язань підприємства, їх класифікація та оцінка;
- проаналізувати методологію бухгалтерського фінансового обліку зобов'язань за національними стандартами;
- розглянути організацію контролю зобов'язань підприємства;
- надати техніко-економічна характеристику підприємства;
- провести економічний аналіз зобов'язань;
- дослідити організацію бухгалтерського обліку на підприємстві;
- розглянути політику підприємства щодо визнання та відображення зобов'язань в бухгалтерському обліку (документальне забезпечення та аналітично-синтетичний облік);
- запропонувати шляхи вдосконалення організації на підприємстві обліку операцій із зобов'язаннями.

Об'єкт дослідження – економіко-правові відносини щодо зобов'язань

ПрАТ «Весело-Кутський комбінат хлібопродуктів».

Предмет дослідження – теоретичні та практичні підходи до організації обліку та аналізу зобов'язань підприємства.

Методи дослідження: загальнонаукові методи дослідження як аналіз, синтез, індукція, дедукція, аналогія, спостереження, порівняння, абстрагування, моделювання, конкретизація, оцінка, класифікація тощо, а також специфічні методи економічних досліджень, до яких належать економіко-статистичні та економіко-математичні методи.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості застосування розроблених пропозицій щодо вдосконалення підходів з обліку та аналізу зобов'язань на підприємстві.

Інформаційна база дослідження представлена законодавчо-нормативними актами, науковими публікаціями в економічних періодичних виданнях, монографічними та навчальними джерелами, фінансовою та управлінською звітністю підприємства за 2021-2022 рр., статутними документами обліковою документацією ПрАТ «Весело-Кутський комбінат хлібопродуктів» та ін.

1. ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ОБЛІКУ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність, склад і характеристика зобов'язань підприємства, їх класифікація та оцінка

Для забезпечення здійснення господарської діяльності підприємство придбаває оборотні та необоротні активи. Якщо разом з придбанням активів не відбулася одразу їх оплата, то у підприємства утворюється кредиторська заборгованість. Сучасна облікова система розмежовує рахунки активів та рахунки для обліку заборгованості. Придбавши активи, тобто отримавши у право власності, підприємство обліковує їх на рахунках 1-3 класів і може використовувати у своїй господарській діяльності не залежно від того, яким є стан розрахунків за ці активи: чи вони повністю оплачені, чи ні. Тобто, економічні категорії «кредиторська заборгованість», «зобов'язання» в обліковій системі функціонують окремо від поняття «активи». Спосіб погашення такого зобов'язання в подальшому не вплине на вартість активу: чи ця заборгованість буде погашена своєчасно, чи із затримкою платежу і нарахуванням пені, чи у зв'язку з інфляційними процесами вартість такої заборгованості дещо знизиться, чи підприємство погасило заборгованість за допомогою бартеру. Яремко В. зазначив, що «борги є вимогою свого капіталу кредитором, але не є вимогою кредитованого товару» [30, 78].

Загалом зобов'язання – це заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють в собі економічні вигоди [29, с. 51].

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку і відображення у фінансовій звітності зобов'язань підприємства визначає П(с)БО 11 «Зобов'язання» [25].

Для правильної організації бухгалтерського обліку зобов'язань важливим аспектом є момент їх виникнення. Зобов'язання відображається в

обліку лише тоді, коли за ним виникає заборгованість. Відповідно до ст. 11 ЦКУ укладення договору є вже підставою виникнення зобов'язання [27].

За П(С)БО 11 зобов'язання визнається і відображається в бухгалтерському обліку, якщо його оцінка може бути достовірно визначена та існує ймовірність зменшення економічних вигод у майбутньому внаслідок його погашення [25]. Умови визнання заборгованості зобов'язанням,:

- 1) ідентифіковано суб'єкти заборгованості;
- 2) визнана підприємством, на яке покладено обов'язок її погасити, і водночас сформовано в інших суб'єктів обґрунтоване сподівання, що підприємство виконає свої зобов'язання;
- 3) її погашення спричинить вибуття з підприємства ресурсів, які втілюють у собі економічні вигоди;
- 4) її оцінка достовірно визначена;
- 5) існує реально на даний час;
- 6) виникає як результат минулих подій;
- 7) буде неминуче погашена;
- 8) має визначений термін виконання.

Значна частина заборгованості виникає на підставі попередньо укладених договорів чи у відповідності з законодавчими та нормативними актами й її не важко зарахувати до складу зобов'язань на основі відповідності вищенаведеним критеріям визнання. Наприклад, придбання у відповідності до договору купівлі-продажу у постачальників матеріалів призведе до утворення кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги; нарахування ПДВ відповідно до ПКУ від 2.12.2010 р. № 2755-VI призведе до утворення поточного зобов'язання за розрахунками з бюджетом [18]; видача векселя у відповідності до Закону України «Про обіг векселів в Україні» від 5.04.2001 р. № 2374-III призведе до утворення зобов'язань за векселями виданими і т. д.

Вищенаведені види зобов'язань будуть відображатися на рахунках бухгалтерського обліку та у балансі у складі поточних або довготермінових зобов'язань в залежності від терміну їх погашення. У П(с)БО 11

«Зобов'язання» виділено й ряд інших видів зобов'язань, які, не в повній мірі можна визнати як такі, а саме: забезпечення та доходи майбутніх періодів.

Відповідно до П(С)БО 11 «Зобов'язання» забезпечення – зобов'язання з невизначеними сумою або часом погашення на дату балансу.

Таблиця 1.1 - Визначення категорій «зобов'язання», «заборгованість», «розрахунки»

Ознака	Зобов'язання	Заборгованість	Розрахунки
Юридична сутність	Цивільні правовідносини, в силу яких одна сторона (боржник) зобов'язана здійснити на користь іншої сторони (кредитора) певну дію або утриматися від цієї дії, а кредитор має право вимагати від боржника виконання його зобов'язань	Боргові зобов'язання	Різновид цивільних відносин, які виникають внаслідок вчинення платником дій, що спрямовані на здійснення платежу на користь іншої особи
Економічна сутність	Зобов'язання організації перед контрагентами повинні розглядатися як статті його доходів, а зобов'язання контрагентів перед організацією - як статті його витрат	Грошові суми, які підлягають сплаті, але не сплачені	Грошові взаємовідносини, що виникають між організаціями по товарних і нетоварних операціях
Бухгалтерська сутність	Заборгованість підприємства, що виникла в наслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють в собі економічні вигоди	Сума боргів належних фірмі (суспільству, компанії і т.д.) від фізичних або юридичних осіб, які виникли в ході господарських взаємовідносин з ними	Розрахунки за товарними операціями – безготівкові розрахунки за товарно-матеріальні цінності, виконані роботи та надані послуг чеками, акредитивами чи іншими розрахунковими документами; та розрахунки за нетоварні операції – безготівкові розрахунки, пов'язані з бюджетом і органами соціального, державного страхування та ін.

Джерело: [20, с. 79]

Зобов'язання можуть виникнути: у результаті укладених договорів

(договірні зобов'язання) або відповідно до нормативних документів.

Відповідно до ст. 509 ЦКУ, під зобов'язанням розуміють правовідношення, в якому одна сторона (боржник) зобов'язана вчинити на користь другої сторони (кредитора) певну дію (передати майно, виконати роботу, надати послугу, сплатити гроші тощо) або утриматися від певної дії, а кредитор має право вимагати від боржника виконання його обов'язку [27].

Таблиця 1.2 - Визначення категорії «зобов'язання»

Ознака	Характеристика
Юридична сутність	Цивільне правовідношення, в якому одна сторона (боржник) зобов'язана вчинити на користь другої сторони (кредитора) певну дію (передати майно, виконати роботу, надати послугу, сплатити гроші тощо) або утриматися від вчинення певної дії (негативне зобов'язання), а кредитор має право вимагати від боржника виконання його обов'язку
Економічна сутність	Зобов'язання організації перед контрагентами повинні розглядатися як статті його доходів, а зобов'язання контрагентів перед організацією – як статті його витрат
Бухгалтерська сутність	Заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди

Джерело: складено на основі [15, с. 81].

Ст. 626 ЦКУ регламентує цей аспект через призму поняття договору як домовленості двох або більше сторін, спрямованих на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків [27]. Договірні зобов'язання можуть бути односторонніми (одна сторона бере на себе обов'язок перед другою стороною вчинити певні дії або утриматися від них, а друга сторона наділяється лише правом вимоги без виникнення зустрічного обов'язку щодо першої сторони) або двосторонніми (правами та обов'язками наділені обидві сторони договору).

У бухгалтерському обліку підприємства зобов'язання виникають не в момент укладення договору, а після здійснення однією із сторін передбачених у договорі дій (або бездіяльності), внаслідок яких виникає заборгованість однієї сторони перед іншою. У бухгалтерському обліку підприємства, у першої сторони в складі господарських засобів виникає актив у вигляді дебіторської заборгованості, а у іншої сторони — зобов'язання погасити цю

заборгованість, яка називається кредиторською [11, с. 68].

Таким чином, зобов'язання виникають через існуючі (завдяки минулим операціям чи подіям) борги підприємства чи щодо передачі певних активів чи надання послуг іншому підприємству в майбутньому. Поточні зобов'язання характеризуються:

- конкретними економічними ресурсами (поверненню підлягають ресурси або їх грошовий еквівалент – залежно від умов договору);
- адресністю (ресурси повертаються позикодавцю або іншій третій особі за дорученням позикодавця);
- строком погашення заборгованості;
- винагородою за користування ресурсами;
- санкціями та порушеннями договірних зобов'язань за термінами і сумами погашення заборгованості [11, с. 92].

Однозначність у критеріях поділу зобов'язань відсутня, оскільки на більшості підприємств їх класифікують тільки з метою відображення у звітності, а відтак залишається не врахованою специфіка заборгованості.

Найважливішим критерієм поділу зобов'язань є термін погашення, оскільки він є основою відображення зобов'язань у балансі та базою для дослідження. Статті пасиву балансу розміщені в порядку зростання термінів їх погашення. Групування зобов'язань за строком їх погашення, при формуванні структури пасиву балансу, неможливо уникнути. Дана класифікація має визначальне значення при оцінці платоспроможності підприємства за даними його фінансової звітності [12].

Зобов'язання виникають через існуючі (завдяки минулим операціям чи подіям) борги підприємства щодо передачі певних, активів чи надання послуг іншому підприємству в майбутньому.

Оцінка як складова методу бухгалтерського обліку має такі функції:

- вимірювання вартості об'єктів бухгалтерського обліку;
- визначення критеріїв визнання активів, капіталу, зобов'язань, доходів і витрат;

- створення якісних характеристик облікової інформації;
- інформаційне забезпечення оцінки менеджменту, фінансового стану та фінансового результату діяльності суб'єктів господарювання [7, с. 75].

Якщо при аналізі звітності господарюючого суб'єкта виходимо з припущення безперервності його діяльності, то, оцінюючи платоспроможність підприємства, зіставляємо найбільш ліквідні активи з короткостроковими боргами.

Поняття «оцінка» в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» використовується у тлумаченнях принципу бухгалтерського обліку, сутності активів, зобов'язань, доходів і витрат, змісту облікової політики, а також фігурує у формулюванні принципів бухгалтерського обліку [17]. Оцінка зобов'язань необхідна в процесі господарювання при надходженні та вибутті активів, а також при виникненні прав. Правила оцінки зобов'язань визначаються головним чином П(С)БО 11 та за окремими видами зобов'язань:

- П(С)БО 14 «Оренда» – у зв'язку з орендою;
- П(С)БО 17 «Податок на прибуток» – відстрочені у зв'язку з податком на прибуток;
- П(С)БО 19 «Об'єднання підприємств», П(С)БО 20 «Консолідована фінансова звітність», П(С)БО 23 «Розкриття інформації щодо пов'язаних сторін» – за операціями з пов'язаними сторонами;
- П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів» – за операціями в іноземній валюті.

Оцінка зобов'язань відіграє значну роль при формуванні облікової політики підприємства. Застосування принципу обачності, що передбачає використання в бухгалтерському обліку методів оцінки, які повинні запобігати заниженню сум визнаних зобов'язань, є важливим при оцінці зобов'язань. Згідно концептуальної основи складання та подання фінансових звітів окремі зобов'язання можуть значною мірою вимірюватися тільки із застосуванням

попередніх оцінок [21, с. 92].

Таблиця 1.3 - Класифікація зобов'язань підприємства

Класифікаційна ознака	Вид зобов'язань	Коротка характеристика
За складністю	Прості	Погашаються одним платежем
	Складні	Включає первинне зобов'язання та набір вторинних зобов'язань
За визначеністю у часі	Обмежені у часі	Строк виконання зобов'язання визначений у часі
	Безстрокові	Строк виконання зобов'язання не визначений у часі
За забезпеченістю виконання зобов'язань	Забезпечені	Виконання яких забезпечено заставою
	Незабезпечені	Виконання яких не забезпечено
Залежно від підстави виникнення зобов'язань	Договірні	Постають з угоди, домовленості сторін
	Позадоговірні	Виникають незалежно від волі учасників угоди
За способом погашення	Монетарні	Відображають суму грошових коштів, що підлягають сплаті кредиторам
	Немонетарні	Зобов'язання поставити товари або надати послуги визначеної кількості та якості
За часом виникнення	Теперішні	Виникають в результаті операцій та інших подій у минулому періоді
	Майбутні	Визначаються рішенням керівництва придбати активи в майбутньому та не є причиною для утворення справжнього зобов'язання. Рішення про придбання активів у майбутньому не призводить до виникнення поточних зобов'язань, зони виникають лише тоді, коли актив доставлено або коли укладено договір, який не підлягає скасування, на його придбання. Однак, якщо зобов'язання базуються на щорічних закупках або носять постійний характер, підприємство може визнати в якості заборгованості майбутні виплати
За терміном погашення	Довгострокові	Включають отримані позики, випущені облігації, видані закладні, векселі видані, зобов'язання по оренді тощо, якщо вони розраховані на строк погашення більше одного року
	Короткострокові	Зобов'язання, що задовольняються за допомогою використання поточних активів або створення інших короткострокових зобов'язань (заборгованість із розрахунків з бюджетом за податками та іншими платежами, кредиторська заборгованість постачальникам і підрядникам за отримані від них товари, роботи, послуги; заборгованість з оплати праці; заборгованість зі страхування; авансові платежі замовників; короткострокові кредити банку; нараховані до сплати дивіденди, відсотки тощо)

Продовження таблиці 1.3

За можливістю оцінки	Фактичні	Виникають як наслідок договірних відносин або законодавчих актів, їх суму можна оцінити досить точно. Фактичні зобов'язання поділяються на два види: документальні та враховані.
	Оціночні	Сума оціночних зобов'язань не може бути визначена до настання визначеної дати. До оціночних включаються зобов'язання перед бюджетом за податками
	Умовні (неіснуючі, потенційні)	Зобов'язання, спричинені умовними фактами господарського життя. Умовні зобов'язання не обліковуються в основній інформаційній сукупності та не відображаються у фінансових звітах, вони розкриваються у вигляді приміток.

Джерело: [2, с. 83]

Відповідно до П(С)БО 11 з метою бухгалтерського обліку зобов'язання поділяються на:

- довгострокові;
- поточні;
- забезпечення;
- непередбачені зобов'язання (табл. 1.3).

Таблиця 1.4 - Класифікація зобов'язань для їх відображення в бухгалтерському обліку відповідно до П(С)БО 11

Поточні зобов'язання	Зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу, або повинні бути погашені протягом 12 місяців, починаючи з дати балансу: короткострокові кредити банків поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями короткострокові векселі видані кредиторська заборгованість за товари, послуги, роботи поточна заборгованість за розрахунками за авансами одержаними, з бюджетом та позабюджетними платежами, оплати праці, з учасниками, внутрішніми розрахунками, інші поточні зобов'язання
Довгострокові зобов'язання	Всі зобов'язання, які не є поточними: довгострокові кредити банків інші довгострокові фінансові зобов'язання відстрочені податкові зобов'язання
Забезпечення	зобов'язання, з невизначеною сумою або часом погашення на дату балансу: додаткове пенсійне забезпечення виконання гарантійних зобов'язань реструктуризація виконання зобов'язань щодо обтяжливих контрактів

Продовження таблиці 1.4

Непередбачені зобов'язання	зобов'язання, яке може виникнути внаслідок минулих подій, та існування якого буде підтверджено лише коли (не) відбудеться одна чи більше невизначених майбутніх подій, над якими підприємство не має повного контролю теперішнє зобов'язання, що виникає внаслідок минулих подій, але не визнається, оскільки малоімовірно що для врегулювання зобов'язання потрібно буде використати ресурси, які втілюють у собі економічні вигоди, або оскільки суму зобов'язання не можна достовірно визначити
Доходи майбутніх періодів	Доходи, одержані підприємством у звітному періоді, але такі, що відносяться до наступних періодів

Джерело: на основі П(с)БО 11 [25]

Залежно від порядку визначення сум зобов'язання можна поділити на реальні (довгострокові та поточні) та потенційні (забезпечення та непередбачені)

Реальні зобов'язання виникають на основі договору, контракту, одержаного рахунка. Як правило, сума заборгованості по них є конкретною, вона відома і прямо вказується у відповідних документах або розраховується на підставі встановлених правил (ставок, норм, тарифів тощо).

Залежно від строку погашення реальні зобов'язання поділяються на поточні та довгострокові. Зобов'язання класифікуються як поточні, якщо вони:

- будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або
- повинні бути погашені протягом 12 місяців починаючи з дати балансу.

Всі інші зобов'язання є довгостроковими.

Поточні зобов'язання відображаються в Балансі за сумою погашення.

Довгострокові зобов'язання, на які нараховуються відсотки, відображаються в балансі за їх теперішньою вартістю. Визначення теперішньої вартості залежить від умов та виду зобов'язань

Потенційні зобов'язання поділяються на забезпечення та непередбачені зобов'язання.

Забезпечення це зобов'язання з невизначеними сумою або часом погашення на дату балансу

У господарській діяльності підприємств через події чи операції, що відбулися, можуть виникати потенційні (умовні) зобов'язання, щодо яких сума і час майбутніх платежів не визначені (оплата відпусток працівникам, здійснення гарантійного ремонту випущеної продукції тощо) Перетворення потенційних зобов'язань на реальні залежить від того, чи відбудуться у майбутньому певні події.

Сума цих зобов'язань визнається із застосуванням попередніх аналітичних чи експертних оцінок. Такі зобов'язання називають забезпеченнями, оскільки їх виконання має бути забезпечене певними коштами.

Згідно з П(с)БО 11 забезпечення створюються при виникненні внаслідок минулих подій зобов'язання, погашення якого імовірно призведе до зменшення ресурсів, що втілюють в собі економічні вигоди та його оцінка може бути розрахунково визначена [25].

Забезпечення створюються для відшкодування майбутніх витрат на:

- виплату відпусток працівникам;
- додаткове пенсійне забезпечення;
- виконання гарантійних зобов'язань;
- реструктуризацію;
- виконання зобов'язань щодо обтяжливих контрактів [25].

Забороняється створювати забезпечення для покриття майбутніх збитків від діяльності підприємства. Забезпечення використовуються для відшкодування лише тих витрат, для покриття яких вони були створені.

Суми створених забезпечень визнаються витратами і визначаються за обліковою оцінкою ресурсів (за вирахуванням суми очікуваного відшкодування), необхідних для погашення відповідного зобов'язання на дату балансу.

За існуючою методологією обліку забезпечення відображаються в складі зобов'язань, що призводить до правдивого відображення їх у фінансовій звітності і відповідає принципу обачності – запобігає заниженню оцінки

зобов'язань.

Залишок забезпечення переглядається на кожну дату балансу та, в разі необхідності, коригується. При відсутності імовірності вибуття активів для погашення майбутніх зобов'язань, сума такого забезпечення підлягає сторнуванню.

Непередбачені зобов'язання – це зобов'язання,

- що можуть виникнути внаслідок минулих подій та існування яких буде підтверджене лише тоді, коли відбудеться чи не відбудеться в майбутньому одна чи більше невизначених майбутніх подій, над якими підприємство не має повного контролю; або

- теперішні зобов'язання, що виникають внаслідок минулих подій, але не визнаються, оскільки малоімовірно, що для врегулювання зобов'язань потрібно буде використати ресурси, які втілюють в собі економічні вигоди, або оскільки суму зобов'язання не можна достовірно визначити.

Такі потенційні непередбачені зобов'язання виникають при узгодженні минулих господарських операцій. Вони стають реальними, якщо відбудеться або не відбудеться в майбутньому одна чи кілька невизначених подій, які можуть призвести до витрачання ресурсів, але повної впевненості щодо таких зобов'язань не існує [12, с. 42].

Непередбачені зобов'язання характеризуються:

- наявною обставиною;
- невизначеністю кінцевого результату цієї обставини;
- вирішенням невизначеності на основі однієї або кількох майбутніх подій

Непередбачені зобов'язання відображаються на забалансових рахунках підприємства за обліковою ціною.

Згідно з П(с)БО 11 «Зобов'язання» по кожному виду непередбачених зобов'язань у примітках до фінансової звітності наводиться така інформація:

- короткий опис зобов'язання і його сума;
- невизначеність стосовно суми чи терміну погашення [25].

У зарубіжних країнах потенційні зобов'язання називають умовними. Також використовують термін «непередбачені зобов'язання», що більш характерно й для вітчизняного практика.

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про непередбачені зобов'язання визначено в П(с)БО 11 «Зобов'язання», відповідно до якого непередбачені зобов'язання – це:

1) зобов'язання, що може виникнути внаслідок минулих подій та існування якого буде підтверджено лише тоді, коли відбудеться або не відбудеться одна чи більше невизначених майбутніх подій, над якими підприємство не має повного контролю; або

2) теперішнє зобов'язання, що виникає внаслідок минулих подій, але не визнається, оскільки малоймовірно, що для врегулювання зобов'язання потрібно буде використати ресурси, які втілюють у собі економічні вигоди, або оскільки суму зобов'язання не можна достовірно визначити [25].

Непередбачені зобов'язання, незважаючи на свою умовність, становлять одну з важливих категорій бухгалтерського обліку й аналізу, оскільки впливають на подальший розвиток підприємства. Інформація про такий вид зобов'язання необхідна не лише управлінському персоналу підприємства, а й інвесторам, кредиторам і власникам.

Підприємства на практиці рідко відображають дані про непередбачені зобов'язання у фінансовій звітності, що є суттєвим недоліком і викривляє інформацію про фінансовий стан суб'єктів господарювання. Небажанню підприємств надавати таку інформацію слугують певні суб'єктивні та об'єктивні причини:

- у вітчизняному законодавстві непередбаченим зобов'язанням приділяється мало уваги, внаслідок чого складається думка про їхню незначущість;

- рішення про те, чи є необхідність у відображенні непередбаченого зобов'язання, залежить від багатьох факторів, а також і від суб'єктивних думок, що зумовлює значні суперечності.

У вітчизняному законодавстві непередбачені зобов'язання визнаються у разі, коли зобов'язання виникають унаслідок минулих подій, проте потребують ще підтвердження або не повною мірою виконуються критерії їх визнання.

Рисунок 1.1 - Сфера визнання непередбачених зобов'язань

Джерело: [15, с. 72]

Відображаються непередбачені зобов'язання на позабалансових рахунках та в Примітках до річної фінансової звітності, однак для цього можливий термін погашення такого зобов'язання має бути не надто віддаленим, а величина – суттєва, інакше виникатиме питання про доцільність відображення такого непередбаченого зобов'язання у бухгалтерському обліку.

В підприємств, у процесі їх господарської діяльності, можуть виникати два типи зобов'язань: зобов'язання, які відображаються у балансі, і

зобов'язання, реальність яких буде підтверджена лише в майбутньому, тому вони на даний час у балансі не розкриватимуться. Другий тип зобов'язань називають потенційними, оскільки для них характерні невизначеність щодо дати погашення, невідома точна сума заборгованості тощо.

Підприємство має на кожну дату складання фінансової звітності переглядати свої непередбачені зобов'язання, визначаючи, при цьому, ступінь імовірності відпливу ресурсів, що втілюють економічні вигоди, з метою їхнього погашення.

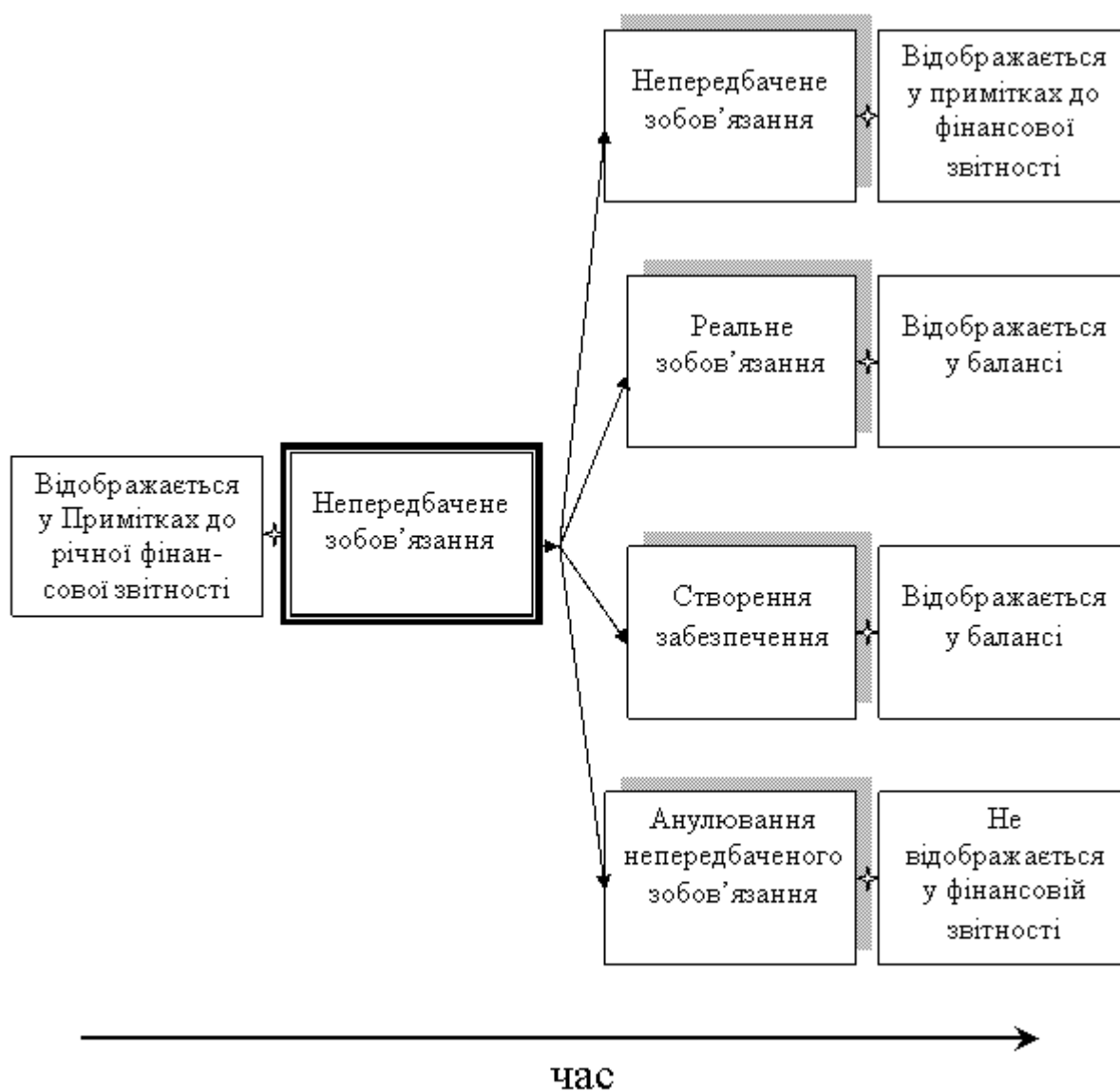

Рисунок 1.2 - Перетворення непередбачених зобов'язань у часі

Джерело: [15, с. 73]

Отже, підбір класифікаційних ознак зобов'язань підприємства

забезпечує повне висвітлення інформації про заборгованість для цілей управління та аналізу. Наявність зобов'язань вважається нормальним станом діючого підприємства, оскільки вони є основою взаємозв'язків між суб'єктами господарювання.

1.2. Методологія бухгалтерського фінансового обліку зобов'язань за національними стандартами

1.2.1. Фінансовий облік довгострокових зобов'язань підприємства

Довгострокові забезпечення відображають нараховані у звітному періоді майбутні витрати і платежі (витрати на оплату майбутніх відпусток, гарантійні зобов'язання тощо), розмір яких на дату складання балансу може бути визначений лише шляхом попередніх (прогнозних) оцінок. Якщо сума довгострокових виплат персоналу може бути визнана суттєвою, така інформація наводиться в додатковій статті «Довгострокові забезпечення витрат персоналу». До підсумку балансу включають загальну суму довгострокових забезпечень [15, с. 91].

Для накопичення інформації про зобов'язання підприємства та відображення операцій з ними у Плані рахунків передбачені рахунки:

класу 4 “Власний капітал та забезпечення зобов'язань”;

класу 5 “Довгострокові зобов'язання”;

класу 6 “Поточні зобов'язання”.

Ці рахунки об'єднуються у відповідні статті, які відображаються у Балансі за встановленою П(С)БО 2 формою.

Залежно від очікуваного строку погашення — у межах операційного циклу (12 місяців), починаючи з дати балансу, чи поза таким строком — забезпечення класифікують як поточні та довгострокові (п.п. 7, 11 П(с)БО 11). П. 16 П(с)БО 11 вимагає визнавати забезпечення довгострокових зобов'язань у сумі їх теперішньої вартості — дисконтованої суми майбутніх платежів (за вирахуванням суми очікуваного відшкодування), що, як очікується, буде

необхідна для погашення зобов'язання в процесі звичайної діяльності підприємства (п. 4 П(С)БО 11 [25]).

Для обліку окремих видів зобов'язань використовуються позабалансові рахунки:

03 “Контрактні зобов'язання”;

04 “Непередбачені активи й зобов'язання”;

05 “Гарантії та забезпечення надані”.

Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності, затверджені наказом Мінфіну України від 28.03.2013 р. № 433, пояснюють формування відповідних статей зобов'язань у балансі підприємства.

Таблиця 1.5 – Відповідність рахунків обліку довгостроковим зобов'язанням статтям р. II Балансу

Вид зобов'язань	Ряд. Балансу	Рахунки	Опис
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	Кт рахунку 54	Сума податку на прибуток, що підлягає сплаті в майбутніх періодах.
Довгострокові кредити банків	1510	Кт субрахунків 501 + 502 + 503 + 504	Сума заборгованості підприємства банкам за довгостроковими кредитами.
Інші довгострокові зобов'язання	1515	Кт рахунків / субрахунків 505 + 506 + + 51 + 52 + 53 + 55	Сума довгострокових зобов'язань (окрім кредитів банків), а також інші довгострокові зобов'язання, які не відображені в попередніх статтях розділу.
Довгострокові забезпечення	1520	Кт рахунку 47 (довгострокові)	Сума створених довгострокових забезпечень.
Цільове фінансування	1525	Кт рахунку 48	Сума невикористаних коштів цільового фінансування й цільових надходжень.
Усього за розділом II	1595	Сума рядків розділу II.	
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			

Джерело [10, с. 71]

Зобов'язання — це заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій та погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди (ст. 1 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»

від 16.07.1999 р. № 996-XIV, п. 3 р. I П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [17]).

Таблиця 1.6 - Облік довгострокових зобов'язань відповідно до національних та міжнародних нормативно-правових документів

Порівняльний критерій	НП(С)БО	МСБО	Концептуальна основа фінансової звітності	Висновок
Нормативно-правові документи, що регламентують облік довгострокових зобов'язань	П(с)БО 11 «Зобов'язання» в редакції від 29.10.2019 р.; П(с)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»	МСБО 37 «Забезпечення, непередбачені зобов'язання та непередбачені активи» в редакції від 01.01.2012 р.; МСБО 1 «Подання фінансових звітів»	Концептуальна основа фінансової звітності » в редакції від 01.09.2010 р.	Сутність зазначених нормативно-правових документів та їх сфера застосування майже збігається, тому їх можна вважати подібними між собою.
Поняття довгострокового зобов'язання	Довгострокові зобов'язання – всі зобов'язання, що не є поточними	Непоточні зобов'язання – усі інші зобов'язання, що не	Відсутнє поняття довгострокового зобов'язання.	Трактування довгострокового зобов'язання
	зобов'язаннями. операційного циклу підприємства. При цьому поточні зобов'язання – це зобов'язання, що будуть погашені протягом	класифікуються як поточні. При цьому поточні зобов'язання – це зобов'язання, погашення яких очікується в ході нормального операційного циклу.		повністю збігається як у вітчизняних, так і в міжнародних стандартах. У Концептуальній основі висвітлюється лише визначення «зобов'язання».
Визнання зобов'язання (у т.ч. довгострокового)	Зобов'язання визнається, якщо його оцінка може бути достовірно визначена та існує ймовірність зменшення економічних вигод у майбутньому внаслідок його погашення.	Відсутнє визнання зобов'язання	Зобов'язання визнається в балансі, коли ймовірно, що в результаті погашення існуючого зобов'язання відбудеться вибуття ресурсів, які втілюють економічні вигоди, і суму, за якою буде погашено зобов'язання, можна достовірно виміряти.	Визнання даного об'єкту бухгалтерського обліку у вітчизняному стандарті та Концептуальній основі ідентичні, так як умови залишаються однаковими в обох нормативних документах. В МСБО відсутнє відображення визнання зобов'язань.

Продовження таблиці 1.6

Оцінка довгострокового зобов'язання	Довгострокові зобов'язання відображаються в балансі за їх теперішньою вартістю. Визначення теперішньої вартості залежить від умов та виду зобов'язання.	Відсутня оцінка довгострокового зобов'язання	Зобов'язання відображаються у фінансових звітах за: а) історичною собівартістю – за сумою надходжень, отриманих в обмін на зобов'язання, або, за деяких інших обставин, за сумами грошових коштів чи їх еквівалентів; б) поточною собівартістю – за недисконтованою сумою грошових коштів або їх еквівалентів; в) вартістю реалізації – за вартістю їх погашення, тобто за недисконтованою сумою грошових коштів або їх еквівалентів; г) теперішньою вартістю – за теперішньою дисконтованою вартістю майбутнього чистого вибуття грошових коштів.	У національних стандартах обліку, на відміну від міжнародних, чітко визначено порядок оцінки довгострокового зобов'язання. В свою чергу, в Концептуальній основі наведено оцінку зобов'язань з різним ступенем та в різних комбінаціях, проте не конкретизовано за якою саме вартістю обліковувати довгострокові зобов'язання у фінансовій звітності.
-------------------------------------	---	--	--	---

Джерело: складено за [10, с. 74]

Можлива також ситуація, за якої ймовірність відпливу ресурсів підприємства на покриття непередбачених зобов'язань є доволі значною, що потребуватиме створення відповідного забезпечення з подальшим відображенням його у звітності з одночасним анулюванням у ній непередбаченого зобов'язання [2, с. 83].

Згідно з п. 5 П(С)БО 11, зобов'язання визнають у разі дотримання двох умов:

- 1) його оцінка може бути достовірно визначена;
- 2) існує ймовірність зменшення економічних вигід у майбутньому внаслідок його погашення [26].

Якщо на дату балансу раніше визнане зобов'язання не підлягає погашенню, то його суму включають у дохід звітного періоду.

Таблиця 1.7 - Методи оцінки вартості зобов'язань підприємства

№ з/п	Оцінка зобов'язання	Характеристика оцінки зобов'язання підприємства
1.	Історична собівартість	Сума активів, що можуть бути передані в рахунок сплати зобов'язання, або сума грошових коштів чи їх еквівалентів, які будуть сплачені з метою погашення зобов'язання у процесі звичайної господарської діяльності підприємства
2.	Поточна вартість	Недисконтована сума грошових коштів чи їх еквівалентів, яку необхідно сплатити для того, щоб погасити зобов'язання на поточний момент

Продовження таблиці 1.7

3.	Вартість реалізації	Зобов'язання відображують за вартістю їх погашення, тобто за недисконтованою сумою грошових коштів або їх еквівалентів, яка, як очікується, буде сплачена для погашення зобов'язання у процесі звичайної діяльності підприємства
4.	Теперішня вартість	Зобов'язання відображують за теперішньою дисконтованою вартістю майбутнього чистого вибуття грошових коштів, які, як очікується, будуть необхідні для погашення зобов'язання у процесі звичайної діяльності підприємства

Джерело: [15, с. 62]

Отже, забезпечення відрізняється від зобов'язання ступенем визначеності щодо суми боргу (звичайному зобов'язанню притаманна достовірна оцінка, а для забезпечення допускається розрахункова, тобто облікова оцінка ресурсів, які необхідно буде витратити для погашення заборгованості) або строку його погашення. Підставою для виникнення зобов'язання та можливого формування забезпечення є минула подія (або події), яка спричинили виконання критеріїв визнання такої статті.

1.2.2. Фінансовий облік поточних зобов'язань підприємства

При відображенні поточних зобов'язань в системі бухгалтерського обліку та під час здійснення їх аналізу, повинен враховуватися вплив їх трансформації на реалізацію принципів обліку, які реалізуються на відповідних етапах життєвого циклу зобов'язань в процесі їх визнання, оцінки, зміни та припинення.

Поточні забезпечення наводять суму забезпечень, що планують використати протягом 12 місяців із дати балансу, для покриття витрат, щодо яких відповідне забезпечення було створене (пп. 2.70, 2.52 Методичних рекомендацій № 433).

За загальним правилом суми створених забезпечень визнають витратами. Винятком є суми забезпечення, що включають до первісної вартості основних засобів відповідно до П(с)БО 7 (п. 13 П(с)БО 11 [35]) - забезпечення на демонтаж та відновлення земельних ділянок, яке збільшує

первісну вартість ОЗ згідно з п. 8 П(с)БО 7.

Таблиця 1.8 – Відповідність рахунків обліку поточним зобов'язанням статтям р. III Балансу

Вид зобов'язань	Рядок Балансу	Рахунки	Опис
1	2	3	4
Короткострокові кредити банків	1600	Кт рахунку 60	Сума заборгованості підприємства банкам за короткостроковими кредитами.
Поточна кредиторська заборгованість за:			Сума довгострокових зобов'язань, що підлягає погашенню протягом 12 місяців з дати балансу.
довгостроковими зобов'язаннями	1610	Кт рахунку 61	
товари, роботи, послуги	1615	Кт рахунків 63 + 62	Сума заборгованості перед постачальниками та підрядниками.
розрахунками з бюджетом	1620	Кт субрахунків 641, 642	Сума заборгованості підприємства перед бюджетом за платежами до бюджету.
у тому числі з податку на прибуток	1621	Аналітичні дані за Кт субрахунку 641 щодо податку на прибуток	
розрахунками зі страхування	1625	Кт рахунку 65	Сума заборгованості за відрахуваннями на різні види страхування.
розрахунками з оплати праці	1630	Кт рахунку 66	Сума заборгованості підприємства з оплати праці, включно з депонованою зарплатою.
Поточні забезпечення	1660	Кт рахунку 47 (поточні)	Сума забезпечень майбутніх витрат і платежів, які планують використати протягом 12 місяців з дати балансу.
Доходи майбутніх періодів	1665	Кт рахунку 69	Сума доходів, які отримані в поточному чи попередніх періодах, а належать до майбутніх звітних періодів.

Продовження таблиці 1.8

Інші поточні зобов'язання	1690	Кт рахунків 67 + 68 (без субрахунку 680) + Кт субрахунків 643, 644 + Кт субрахунків 372, 378 + Кт рахунку 36 (якщо підприємство для обліку виданих авансів застосовує рахунок 36, а не субрахунок 681)	Суми поточних зобов'язань, які не можуть бути відображені в інших рядках розділу.
Усього за розділом III	1695	Сума рядків розділу III.	
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	Кт субрахунку 680	Сума зобов'язань, пов'язаних із необоротними активами та групами вибуття, утримуваними для продажу.
Баланс	1900	Рядок 1495 + рядок 1595 + рядок 1695 + рядок 1700.	

Джерело: на основі [16]

Оскільки визначення суми забезпечення пов'язано з обліковими оцінками, то залишок забезпечення переглядають на кожну дату балансу та, за потреби, коригувати (збільшувати або зменшувати). Якщо підприємство вважає, що ймовірність вибуття активів для погашення майбутніх зобов'язань відсутня, суму раніше створеного забезпечення сторнують (п. 18 П(с)БО 11).

П(с)БО 11 забороняє створювати забезпечення для покриття майбутніх збитків від діяльності підприємства. Підприємство може їх уникнути внаслідок своїх майбутніх дій, тому фактично підприємство не має зобов'язання щодо таких майбутніх витрат і, відповідно, не визнає забезпечення. Забезпечення має лише цільовий характер — його можна використовувати для відшкодування тільки тих витрат, для покриття яких воно було створено (пп. 14, 17 П(с)БО 11 [25]).

Процедура створення забезпечень покликана забезпечити достовірність

фінансової звітності, оскільки надає інформацію про очікуване майбутнє зменшення ресурсів (видатки на відповідні заходи). Не створювати забезпечення у системі П(С)БО дозволено:

- юридичним особам — суб'єктам малого підприємництва, які ведуть спрощений облік доходів і витрат відповідно до податкового законодавства;
- мікропідприємствам (п. 8, пп. 2) п. 2 р. I П(с)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва»).

Для обліку забезпечень передбачено рахунок 47 «Забезпечення майбутніх витрат і платежів»: узагальнюють інформацію про рух коштів, які за рішенням підприємства резервуються для забезпечення майбутніх витрат і платежів та включення їх до витрат поточного періоду (за винятком суми забезпечення, яку включають до первісної вартості основних засобів) [16].

За кредитом рахунка 47 відображають нарахування забезпечень, за дебетом — їх використання. Аналітичний облік ведуть за видами забезпечень, напрямами формування та використання.

П. 13 П(с)БО 11 установлює такий невичерпний перелік забезпечень для відшкодування наступних (майбутніх) операційних витрат на:

- виплату відпусток працівникам;
- додаткове пенсійне забезпечення;
- виконання гарантійних зобов'язань;
- реструктуризацію, виконання зобов'язань у разі припинення діяльності;
- виконання зобов'язань щодо обтяжливих контрактів;
- демонтаж основних засобів та відновлення земельних ділянок.

Інструкція № 291 надає інший, невичерпний перелік забезпечень, який представлений субрахунками до рахунка 47:

- 471 «Забезпечення виплат відпусток»;
- 472 «Додаткове пенсійне забезпечення»;
- 473 «Забезпечення гарантійних зобов'язань»;
- 474 «Забезпечення інших витрат і платежів»;

475 «Забезпечення призового фонду (резерв виплат)»;

476 «Резерв на виплату джек-поту, не забезпеченого сплатою участі у лотереї»;

477 «Забезпечення матеріального заохочення»;

478 «Забезпечення відновлення земельних ділянок» [16].

Перелік створюваних забезпечень наводять в розпорядчому документі про облікову політику (пп. 2.1, 2.11 Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства, затверджених наказом Мінфіну України від 27.06.2013 р. № 635).

Вимоги до розкриття інформації про забезпечення в примітках до фінансової звітності можна знайти у п. 21 П(с)БО 11 та у ф. № 5, затвердженій наказом Мінфіну від 29.11.2000 р. № 302.

Таким чином, раціональна організація обліку зобов'язань сприяє зміцненню договірної і розрахункової дисципліни, прискоренню оборотності обігових коштів, а отже, поліпшенню фінансового стану підприємства, а правильно розроблена стратегія управління ними сприяє формуванню надійної і відповідальної репутації.

1.3. Внутрішньогосподарський контроль операцій з основними засобми

Попередній контроль обліку зобов'язань підприємства здійснюють керівні працівники: підписуючи документ, вони беруть відповідальність за законність операції, оформленої цим документом.

Алгоритм контролю зобов'язань підприємства подано на рис. 1.3.

Рисунок 1.3 - Алгоритм контроль обліку зобов'язань підприємства

Джерело: складено автором

Загалом зміст контролю близький до поняття «контролінг», який походить від англійського дієслова «to control», яке має різноманітні значення. В економічному розумінні це управління і спостереження [7, с. 75].

Подальший контроль зобов'язань здійснюють облікові працівники при прийманні і опрацюванні документів, а також працівники податкових та інших державних органів.

На підприємствах не здійснюється оцінювання показників ефективності грошових потоків, аналізу стану та структури капіталу, використання джерел фінансування, система контролю зобов'язань є доволі важливою.

Для підвищення інформативності управління застосовують систему багатокомпонентного контролю зобов'язань: оцінювання операційної, інвестиційної та фінансової діяльності (табл. 1.9).

Таблиця 1.9 - Вихідні дані для формування аналітичного комплексу контролю зобов'язань підприємства

Напрямок оцінки	Показники	Необхідні дані
Активи	Період оборот запасів, дебіторської заборгованості фондовіддача, коефіцієнт покритті	Залишки запасів, дебіторської заборгованості, обсяги основних засобів, поточних зобов'язань, оборотних активів
Капітал	період обороту кредиторської заборгованості частка позикових коштів, інвестована в необоротні активи показник фінансової автономії; коефіцієнт маневреності; коефіцієнт заборгованості	Обсяги пасивів підприємства за видами, фінансові витрати
Грошові Потоки (ГП)	Негативний ГП Позитивний ГП Співвідношення ГП	Обсяги позитивного та вихідного грошового потоку за: - видами діяльності; - статтями доходів і витрат; - за проектами; - за центрами фінансової відповідальності
Фінансові результати	рентабельність реалізації; рентабельність витрат рентабельність іншої діяльності рентабельність власного капіталу	Доходи та витрати за видами діяльності, статтями, проектами та центрами відповідальності

Джерело: складено автором

Контроль - це аналітична функція управління, яка являє собою здійснюваний суб'єктом управління комплекс заходів зі спостереження за підготовкою, прийняттям та ходом реалізації управлінських рішень, а також з перевірки фактичного стану справ на підприємстві.

Об'єднання планування і контролю зобов'язань в єдину систему управління можна зробити наступним чином (рисунок 1.5).

Рисунок 1.5 - Модель контролю зобов'язань підприємства

Джерело: розроблено автором

Фінансовий контроль зобов'язань підприємства здійснюється шляхом отримання від кожного господарського підрозділу фінансової звітності по найважливіших економічних показниках діяльності за стандартними формами. При цьому в центрі уваги перебувають такі показники, як рівень прибутку, витрати виробництва та їх відношення до чистих продажів, ефективність капіталовкладень, забезпеченість власними коштами, показники фінансового стану (платоспроможність, ліквідність, залежність та ін.).

На підприємстві внутрішній контроль зобов'язань можуть здійснювати служби внутрішнього аудиту, контрольно-ревізійні відділи тощо, тоді як частково ці функції можуть бути покладені і на працівників бухгалтерії.

Оперативний контроль зобов'язань покликаний систематично стежити за забезпеченням виконання наміченої, поточним плануванням, торговельно-виробничої програми, тому його об'єднують з плануванням у єдину функцію оперативного управління. У той же час загальний управлінський контроль спрямований на вирішення стратегічних завдань і досягнення намічених цілей шляхом найбільш ефективного використання наявних ресурсів.

Класифікація задач прийняття рішень контролю зобов'язань полягає в:

- виділенні діапазонів зв'язку результатів діяльності з відносними показниками ефективності та структури активів і пасивів;
- визначенні ступеню впливу зовнішнього середовища на подальший розвиток фінансової кризи на підприємстві;
- відборі технологій сценарного моделювання наслідків та засобів попередження впливу макро- та мікроекономічних факторів бізнесу.

Отже, в широкому розумінні облік і контроль зобов'язань підприємства можна охарактеризувати як одну з функцій управління, яка полягає в зіставленні планових і фактичних показників і дає можливість при відхиленні від нормативів коригувати дії організації для досягнення поставлених цілей, а також правильного відображення у звітності та документації сум та видів заборгованості підприємства перед зовнішніми кредиторами та стейкхолдерами.

2. ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» ТА ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

2.1. Техніко-економічна характеристика підприємства

ПрАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» здійснює приймання пшениці, ячменю, кукурудзи, соняшника та інших зернових культур. Підприємство надає послуги зберігання та складської обробки зернових культур, починаючи з 1973 р. [23].

Таблиця 2.1 – Основні відомості ПрАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ»

ЄДРПОУ	00955294
ПІН	009552915134
Назва	ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ" (ПРАТ "ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КХП")
Організаційна форма	Акціонерне товариство
Адреса	67121, ОДЕСЬКА область, РОЗДІЛЬНЯНСЬКИЙ район, село НОВОБОРИСІВКА, вулиця ЦЕНТРАЛЬНА, будинок 2 Запис в ЄДР: 67121, Одеська обл., Роздільнянський р-н, С. Новоборисівка, вул. Центральна, буд. 2
Дата реєстрації	29.12.1997 (більше 26 років) Номер запису: 15331200000000193
Статутний капітал	13 700 000.00 грн
Засновники	АКЦІОНЕРИ - ФІЗИЧНІ ТА ЮРИДИЧНІ ОСОБИ - РЕЗИДЕНТИ УКРАЇНИ Розмір внеску: 13 700 000.00 грн
Кінцеві бенефіціари	Баткін Валерій Наумович 65125, ОДЕСЬКА ОБЛ., М. ОДЕСА, ВУЛ. ВЕЛИКА АРНАУТСЬКА, БУД. 32, КВ. 5 Країна громадянства: Україна
Види діяльності	01.63 Післяурожайна діяльність 52.10 Складське господарство 52.29 Інша допоміжна діяльність у сфері транспорту

Джерело: [22]

Власники великих пакетів акцій ПрАТ «Весело-Кутський комбінат хлібопродуктів»:

1. АГРОПРОМИСЛОВИЙ ТД "СГ" (У ВИГЛЯДІ ТОВ) #30948582 – 90%
2. ПрАТ "БУЯЛИКСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ" / #00955242 – 10%.

Переваги ПрАТ «Весело-Кутський комбінат хлібопродуктів» перед конкурентами:

- власна залізнична гілка;
- приймання та відвантаження залізничним транспортом;
- змога розміщати на території підприємства вагони приватного парку;
- маршрутні відвантаження залізничних вагонів – два маршрути за добу;
- швидке приймання залізничних вагонів – 60 вагонів за добу;

5 діючих автопідйомника, завдяки чому є:

- можливість приймати до 200 автомашин за добу;
- приймати кілька культур одночасно [23].

В складах, силосного та звичайного типу, одночасно зберігається до 115 000 тон зернових культур.

Достатня кількість зерносушарок дає змогу:

- одночасно сушити кілька культур;
- швидко висушити зерно – сьогодні зерно вологе, а наступного дня можна забирати, висушене до нормативних показників.

- співпраця з портовими зерновими терміналами і, при потребі, надаються послуги експедитора зерна в будь-який портовий зерновий термінал України.

- сертифікована лабораторія контролює якість та нормативні показники зерна під час приймання, зберігання, сушіння та відвантаження [23].

Основні показники діяльності ПрАТ «Весело-кутський КХП» в 2021-2022 рр. проаналізуємо за даними фінансової звітності підприємства (Додаток А) – табл. 2.2.

Таблиця 2.2 – Основні показники діяльності ПрАТ «Весело-Кутський КХП» 2021-2022 рр.

Показники	Роки		Відхилення, +;- (2022-2021)	Темп приросту, % 2022/2021
	2021	2022		
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	29 942	82 923	52 981	176,9
Собівартість реалізації продукції, тис. грн.	27 340	80 402	53 063	194,1
Чистий прибуток, тис. грн.	114	41359	41245	36179,6
Середньооблікова чисельність працівників, осіб	34	41	7	20,6
Фонд оплати праці, тис. грн.	6202	8216	2015	32,5
Середня заробітна плата, тис. грн.	15,2	16,7	1,5	9,9
Власний капітал, тис. грн.	11618	52977	41359	356,0
Основні засоби (первісна вартість), тис. грн.	42924	43959	1035	2,4
Надходження основних засобів, тис. грн.	1 052	823	-229	-21,8
Вибуття основних засобів, тис. грн.	357	212	-145	-40,6
Залишкова вартість основних засобів, тис. грн.	10925	9645	-1280	-11,7
Нарахований знос основних засобів, тис. грн.	31999	34314	2315	7,2
Запаси, тис. грн.	528	14339	13811	2615,2
Дебіторська заборгованість тис. грн.	360	39 453	39 094	10871,4
Вартість оборотних засобів на початок року, тис. грн.	10 779	11 329	550	5,1
Вартість оборотних засобів на кінець року, тис. грн.	11 329	63 363	52 034	459,3
Кредиторська заборгованість (за товари, роботи, послуги), тис. грн.	4 283	16 624	12 341	288,1
Активи, тис. грн.	26 848	77 601	50 753	189,0
Рентабельність (чистий фінансовий результат / виручка * 100), %	0,38	49,88	49,50	12999,9

Джерело: розраховано автором за даними Додатку А

Клієнтам підприємства надаються складські квитанції на зерно, які є підтвердженням якості та кількості прийнятої продукції, які зареєстровані в базі даних ДП «Держреєстри України» і слугують захистом від шахраїв.

ПрАТ «Весело-кутський КХП» в 2021-2022 рр. отримало підвищення виручки від продаж на 52 981 тис. грн. (на 176%), що дозволило наростити чистий прибуток на 41245 тис. грн. Підприємству вдалося зберегти основу кадрового потенціалу в штаті до 40 осіб та збільшити середній рівень заробітної плати на 1,5 тис. грн. (на 9%) за 2022 р. порівняно з 2021 р.

Динаміка змін фінансових результатів ПрАТ «Весело-Кутський КХП» та собівартості реалізації в 2021-2022 рр. відображена на рис. 2.1.

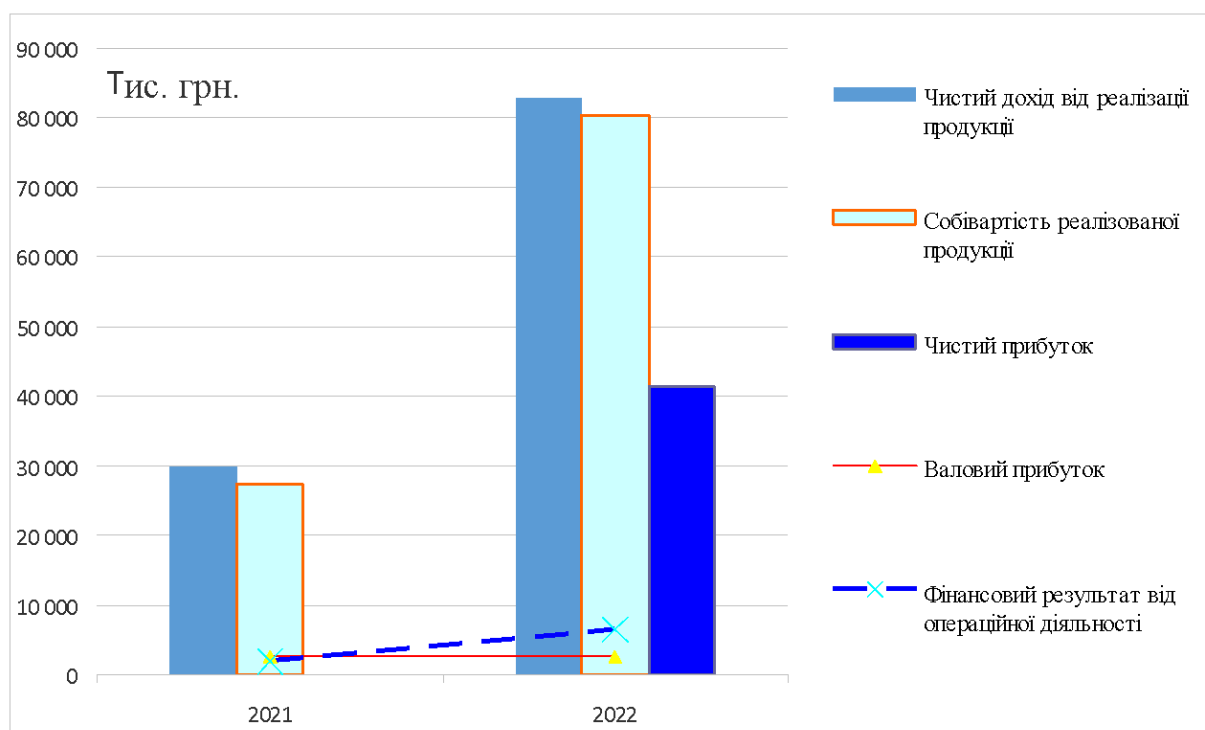

Рисунок 2.1 – Динаміка фінансових результатів ПрАТ «Весело-Кутський КХП» та собівартості реалізації в 2021-2022 рр.

За даними рис. 2.1 можна визнати, що негативним в результативності діяльності ПрАТ «Весело-Кутський КХП» є перевищення темпів росту собівартості реалізації (176%) над виручкою – 194% у період 2021-2022 рр., що не сприяло поліпшенню валової рентабельності продажів робіт і послуг.

Віддачу активів та персоналу ПрАТ «Весело-Кутський КХП» в 2021-2022 рр. можна дослідити згідно даних табл. 2.3.

ПрАТ «Весело-Кутський КХП» в 2021-2022 рр. має підвищення рентабельності оборотних засобів на 1,14% та основних на 94% при зростанні

прибутку, що також є свідченням поліпшення ефективності господарювання.

Таблиця 2.3 – Показники ефективності використання активів та персоналу ПрАТ «Весело-Кутський КХП» в 2021-2022 рр.

Показники	2021	2022	Відхилення 2022-2021, +/-	Темп приросту 2022/2021, %
Коефіцієнт оновлення основних засобів	0,078	0,099	0,021	26,9
Коефіцієнт вибуття основних засобів	0,006	0,002	-0,004	-66,7
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,25	0,22	-0,04	-13,8
Середньорічна вартість основних засобів	41814	43441	1628	3,9
Фондоозброєність праці, тис. грн./чол.	1230	1060	-170	-13,8
Виручка на працівника, тис. грн./чол.	880,6	2022,5	1141,9	129,7
Чистий прибуток на працівника, тис. грн./чол.	3,4	1008,8	1005,4	29985,6
Фондовіддача	0,72	1,91	1,19	166,6
Рентабельність основних засобів, %	0,27	95,21	94,93	34820,3
Середньорічна вартість оборотних засобів, тис. грн.	27748	37346	9598	34,6
Коефіцієнт оборотності оборотних засобів	1,08	2,22	1,14	105,8
Тривалість одного обороту оборотних засобів в днях	338	164	-174	-51,4
Рентабельність оборотних засобів, %	0,41	110,74	110,33	26855,8

Джерело: розраховано автором за даними Додатку А

Позитивним для ПрАТ «Весело-Кутський КХП» в 2021-2022 рр. є підвищення виручки на працівника на 1141 тис. грн. (на 1295) та чистого прибутку на 1005 тис. грн., що зумовлено в т.ч. покращенням умов продуктивності та зростанням фондівіддачі на 1,19 од. (на 166%).

Ефективність діяльності підприємства оцінемо за показниками рентабельності ПрАТ «Весело-Кутський КХП» в 2021-2022 рр. згідно табл. 2.4.

Таблиця 2.4 – Показники рентабельності ПрАТ «Весело-Кутський КХП» та собівартості реалізації в 2021-2022 рр.

Показники	Роки, %		Відхилення, +;- (2022-2021)	Темп приросту, % 2022/2021
	2021	2022		
Рентабельність продаж	0,38	49,88	49,50	12999,9
Рентабельність власного капіталу	0,98	78,07	77,09	7856,4
Валова рентабельність	8,69	3,04	-5,65	-65,0
Рентабельність активів	0,42	53,30	52,87	12451,9
Рентабельність реалізації продукції	109,52	103,14	-6,38	-5,8

Джерело: розраховано автором за даними Додатку А

Оцінюючи ефективність бізнесу ПрАТ «Весело-Кутський КХП» в 2021-2022 рр. помітний приріст рентабельності продажів на 49,5% (до 49,88% за 2022 р.), власного капіталу на 77,09% (до 78,07% у 2022 р.) та активів на 52,87% (до 53,3% за 2022 р.).

Динаміка показників рентабельності ПрАТ «Весело-Кутський КХП» в 2021-2022 рр. відображена на рис. 2.2.

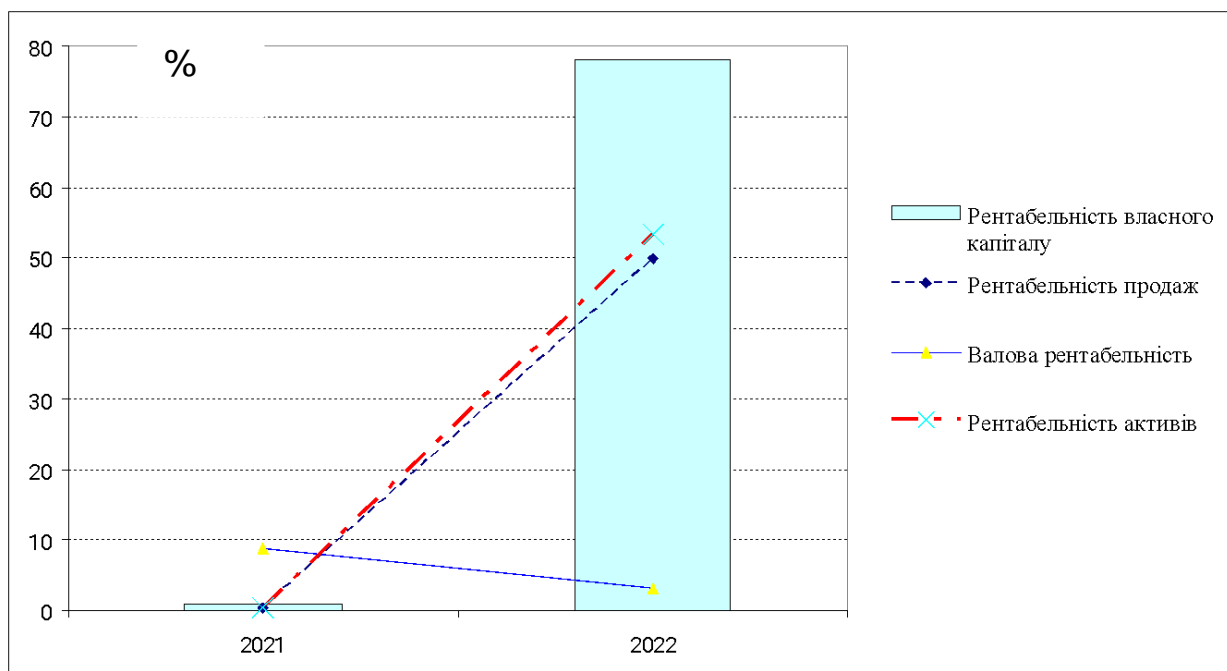

Рис. 2.2 – Динаміка показників рентабельності ПрАТ «Весело-Кутський КХП» в 2021-2022 рр.

Наразі, негативним є падіння за 2021-2022 рр. валової рентабельності на 5,65% (до 3,04% у 2022 р.), що зумовлено наслідками зміни географічних сегментів та умов збуту робіт і послуг ПрАТ «Весело-Кутський КХП», а також

пов'язано з нарощенням непогашених та незапланованих зобов'язань підприємства, що потребують їх детального аналізу та впровадження до ефективних підходів з управління.

2.2. Економічний аналіз зобов'язань

Економічний аналіз зобов'язань підприємства проводиться для оцінки їх загальної динаміки за визначений період, структурних змін, а також відповідності формування до оборотних активів в контексті специфіки ведення бізнесу та господарських розрахунків з контрагентами та стейкхолдерами. Динаміку поточних зобов'язань ПрАТ «Весело-Кутський КХП» в 2021-2022 рр. будемо аналізувати згідно даних табл. 2.5.

Таблиця 2.5 - Динаміка поточних зобов'язань ПрАТ «Весело-Кутський КХП» в 2021-2022 рр.

Види зобов'язань	Роки, тис. грн.		Відхилення, +;- (2022-2021)	Темп приросту, % 2022/2021
	2021	2022		
Усього поточних зобов'язань	15230	24624	9394	61,7
за товари, роботи, послуги	4283	16624	12341	288,1
у т.ч. за товари	991	3780	2789	281,6
за роботи послуги	3293	12844	9552	290,1
за розрахунками з бюджетом	71	0	-71	-100,0
за розрахунками зі страхування	275	47	-228	-82,8
за розрахунками з оплати праці	58	270	212	363,7
інші поточні зобов'язання	10542	7682	-2860	-27,1
у т.ч. за виданими авансами	1932	1480	-452	-23,4
за нарахованими претензіями та штрафами до сплати	4139	3152	-987	-23,9
розрахунки з іншими кредиторами	4471	3050	-1421	-31,8

Джерело: розраховано автором за даними Додатку А

Загальна сума поточних зобов'язань ПрАТ «Весело-Кутський КХП» в 2021-2022 рр. зросла на 9394 тис. грн. (на 61%), серед яких приріст за роботи та послуги склав 12341 тис. грн. (339%).

Динаміка поточних зобов'язань ПрАТ «Весело-Кутський КХП» в 2021-

2022 рр. відображена на рис. 2.3.

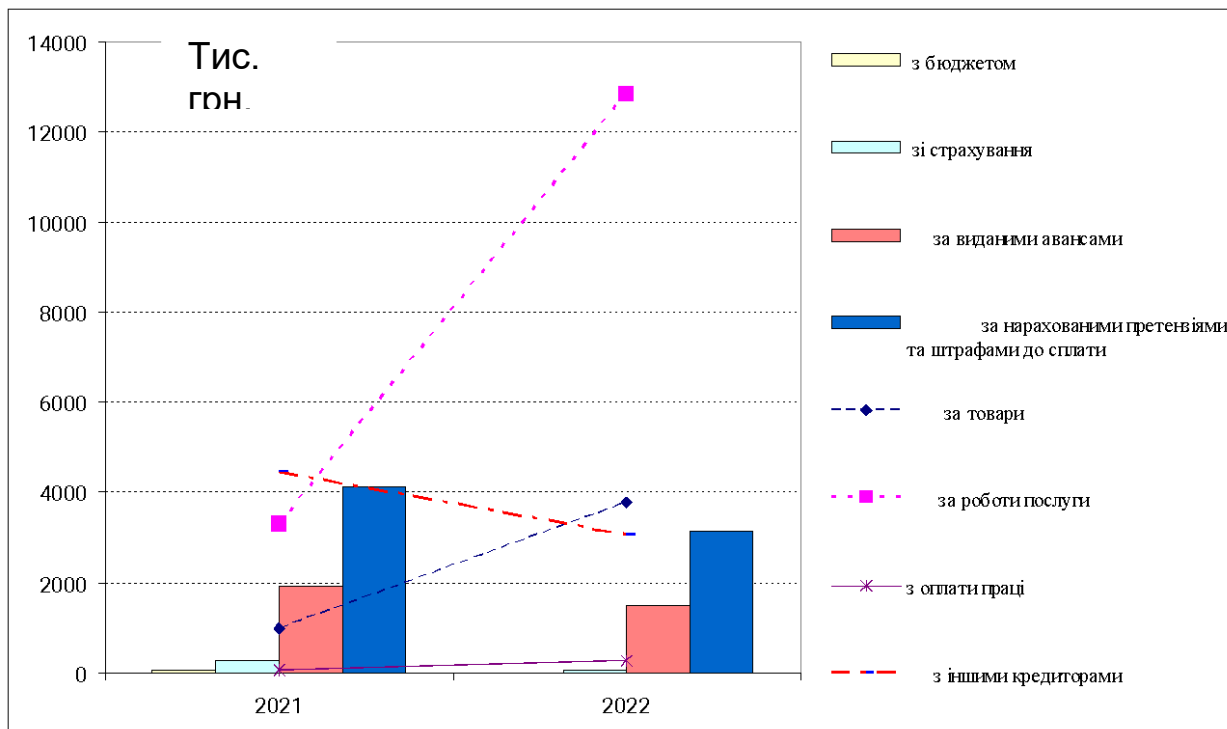

Рис. 2.3 – Динаміка поточних зобов'язань ПрАТ «Весело-Кутський КХП» в 2021-2022 рр.

Залишки зобов'язань перед бюджетом, персоналом та страхуванням загалом були, відносно незначними за сумами в межах 300 тис. грн.

При цьому скоротилася сума зобов'язань ПрАТ «Весело-Кутський КХП» в 2022 р. від 2021 р. за розрахунками з іншими кредиторами на 1421 тис. грн. (на 31%), за нарахованими претензіями та штрафами до сплати на 987 тис. грн. (на 23%) та виданими авансами – на 452 тис. грн. (на 23%), що зумовлено зміною контрагентів у та умов закупівель і придбання товарів і послуг, змінюючи структуру зобов'язань в цілому.

Структуру поточних зобов'язань ПрАТ «Весело-Кутський КХП» в 2021-2022 рр. проаналізуємо за допомогою табл. 2.6.

Таблиця 2.6 – Структура поточних зобов'язань ПрАТ «Весело-Кутський КХП» в 2021-2022 рр.

Види зобов'язань	Роки, %		Відхилення, +;- (2022-2021)	Середньорічне
	2021	2022		
Усього поточних зобов'язань	61,85	93,91	32,06	77,88
за товари, роботи, послуги	17,39	63,40	46,01	40,40
у т.ч. за товари	4,02	14,42	10,39	9,22
за роботи послуги	13,37	48,99	35,62	31,18
за розрахунками з бюджетом	0,29	0,00	-0,29	0,14
за розрахунками зі страхування	1,12	0,18	-0,94	0,65
за розрахунками з оплати праці	0,24	1,03	0,79	0,63
інші поточні зобов'язання	42,81	29,30	-13,51	36,06
у т.ч. за виданими авансами	7,85	5,64	-2,20	6,74
за нарахованими претензіями та штрафами до сплати	16,81	12,02	-4,79	14,42
розрахунки з іншими кредиторами	18,16	11,63	-6,52	14,90

Джерело: розраховано автором за даними Додатку А

Аналізуючи структуру поточних зобов'язань ПрАТ «Весело-Кутський КХП» в 2021-2022 рр. відзначимо зростання частки кредиторської заборгованості за роботи і послуги на 46,01% (до 63,4% на 31.12.2022 р.) і за товари – на 10,39% (до 14,42% на кінець 2022 р.). При цьому частка інших поточних зобов'язань підприємства за 2 роки скоротилася на 13,51% (до 29,3% на 31.12.2022 р.), серед яких з іншими кредиторами – на 20,37% (до 11,81% на 31.12.2022 р.). Частка розрахунків з бюджетом, з оплати праці та страхування в 2021-2022 р. складала менше 2%, тому їх не аналізуватимо. Отже, підприємство стосовно структури поточних зобов'язань в 2021-2022 рр. має тенденцію до нарощення частки кредиторської заборгованості за товари, роботи та послуг за рахунок скорочення частки з іншими кредиторами (за штрафами, авансами та ін.).

Загальні показники формування поточних зобов'язань ПрАТ «Весело-Кутський КХП» в 2021-2022 рр. представимо в табл. 2.7.

Таблиця 2.7 – Загальні показники формування поточних зобов'язань
ПрАТ «Весело-Кутський КХП» в 2021-2022 рр.

Показники	Роки, тис. грн.		Відхилення, +;- (2022-2021)	Темп приросту, % 2022/2021
	2021	2022		
Поточні зобов'язання, тис. грн.	15230	24624	9394	61,7
Пасиви, тис. грн.	26 848	77 601	50753	189,0
Частка поточних зобов'язань в балансі, %	57	32	-25	-44,1
Оборотні активи, тис. грн.	11 330	63 363	52033	459,3
Власні оборотні активи (робочий капітал), тис. грн.	-3 900	38 739	42639	-1093,3
Грошові кошти, тис. грн.	4 858	6 420	1562	32,2
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,32	0,26	-0,06	-18,3
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,34	1,86	1,52	443,8
Коефіцієнт покриття	0,74	2,57	1,83	245,9

Джерело: розраховано автором за даними Додатку А

ПрАТ «Весело-Кутський КХП» в 2021-2022 рр. при збільшенні поточних зобов'язань та суми пасивів на 50753 млн. грн. (на 189%) демонструвало скорочення їх частки на 25% - до 32% на 31.12.2022 р., тоді як власні оборотні активи (робочий капітал) зросли на 42639 тис. грн., а їх надлишок вже склав – 38739 тис. грн. на 31.12.2022 р. (на 31.12.2022 р. робочий капітал від'ємний на суму – 3900 тис. грн.).

Загальна динаміка коефіцієнтів ліквідності ПрАТ «Весело-Кутський КХП» в 2021-2022 рр. показала наступний вигляд – рис. 2.4.

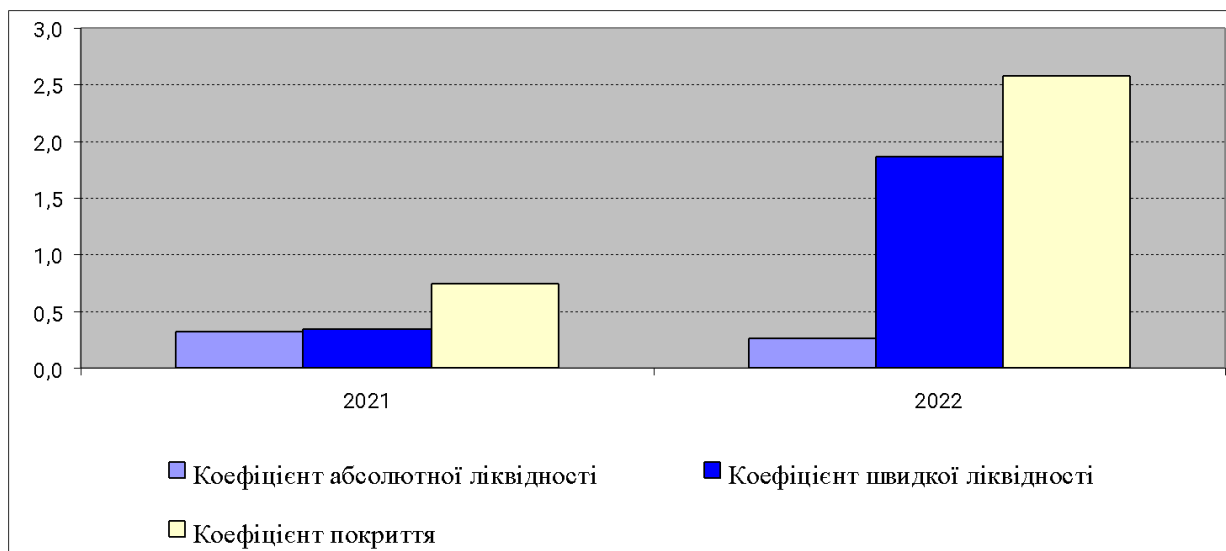

Рис. 2.4. Динаміка коефіцієнтів ліквідності ПрАТ «Весело-Кутський КХП» в 2021-2022 рр.

В цілому за даними рис. 2.5, фактичні значення абсолютної та швидкої ліквідності є прийнятними упродовж 2021-2022 рр. (в діапазоні від 0,3 та від 1,5 од. відповідно), тоді як покриття оборотними активами поточних зобов'язань складало 2,57 од. при нормі в 2,0 од.

Динаміку обсягів формування поточних зобов'язань ПрАТ «Весело-Кутський КХП» в 2021-2022 рр. покажемо на рис. 2.5.

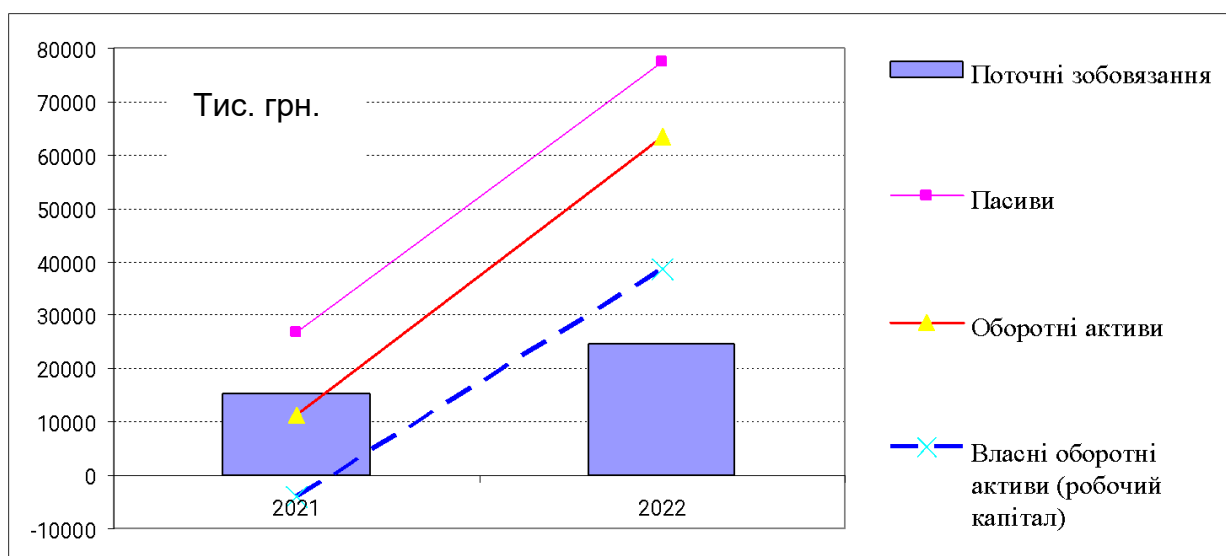

Рис. 2.5. Динаміка обсягів формування поточних зобов'язань ПрАТ «Весело-Кутський КХП» в 2021-2022 рр.

Показники управління поточними зобов'язаннями ПрАТ «Весело-

Кутський КХП» в 2021-2022 рр. зведені в табл. 2.8.

Таблиця 2.8 – Показники управління поточними зобов'язаннями ПрАТ «Весело-Кутський КХП» в 2021-2022 рр.

Показники	Роки		Відхилення, +;- (2022-2021)	Темп приросту, % 2022/2021
	2021	2022		
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги, тис. грн.	360	39453	39094	109,7
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги, тис. грн.	4283	16624	12341	3,9
Різниця між дебіторською та кредиторською заборгованістю за товари, роботи, послуги, тис. грн.	-3924	22829	26753	-5,8
Співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги	0,08	2,37	2	28,3
Запаси, тис. грн.	528	14339	13811	27,2
Тривалість обороту запасів, днів	6	63	57	9,8
Тривалість обороту дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги, днів	4	174	169	39,6
Тривалість обороту кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги, днів	52	73	21	1,4
Операційний цикл, днів	11	237	226	21,9
Фінансовий цикл, днів	-41	164	205	-4,0

Джерело: розраховано автором за даними Додатку А

ПрАТ «Весело-Кутський КХП» в 2021-2022 рр. внаслідок нарощення поточних зобов'язань уповільнило фінансовий цикл на 205 днів, який становив у 2022 р. 164 дні, тоді як операційний цикл зріс на 226 днів (до 237 днів у 2022 р.), що зумовлено у т.ч. як збільшенням залишку непогашеної дебіторської заборгованості за товари, роботи і послуги (на 39094 тис. грн.), так і її відношенням до відповідно кредиторської: з 0,08 на 31.12.2021 р. до 2,37 на 31.12.2022 р. Сума покриття дебіторською заборгованістю за товари, роботи,

послуги ПрАТ «Весело-Кутський КХП» відповідною кредиторською зросла до 22829 тис. грн. на 31.12.2022 р., тоді як на 31.12.2021 р. ця різниця була від'ємною – 3924 тис. грн.

Динаміку показників управління поточними зобов'язаннями ПрАТ «Весело-Кутський КХП» в 2021-2022 рр. можна побачити на рис. 2.5.

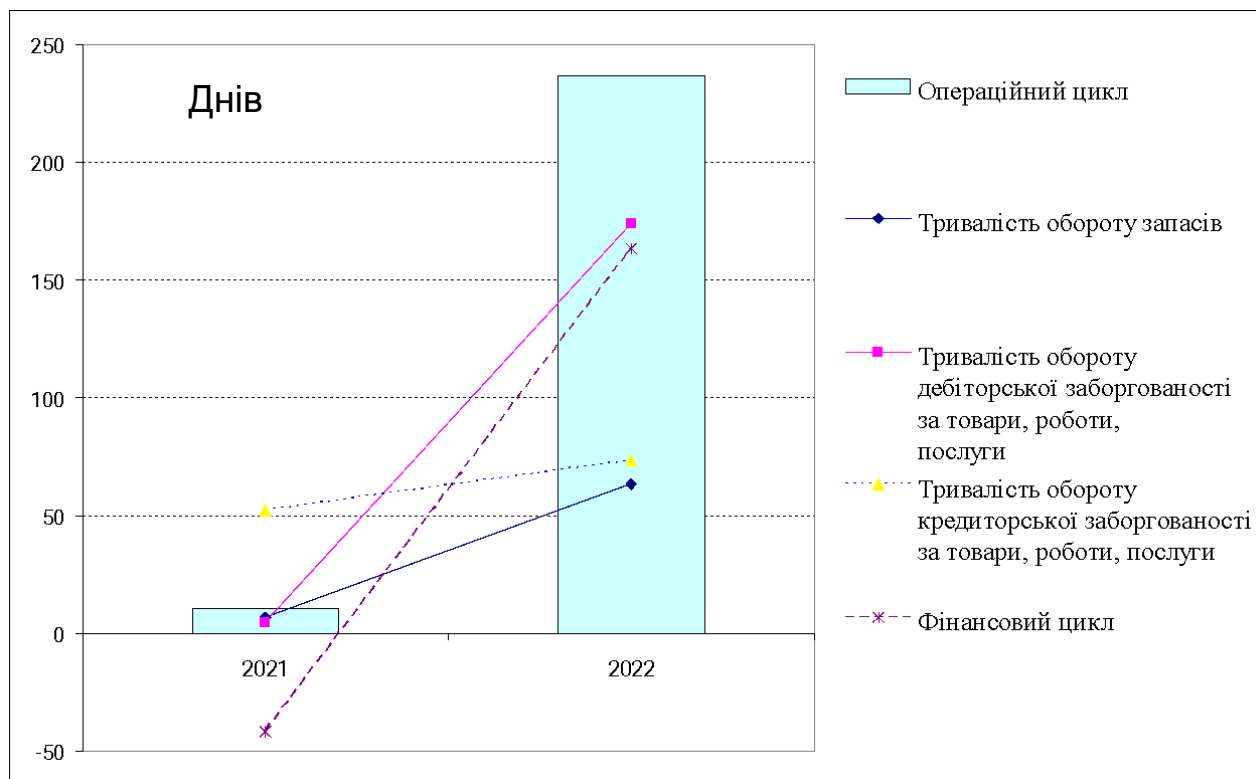

Рисунок 2.5. – Динаміка показників управління поточними зобов'язаннями ПрАТ «Весело-Кутський КХП» в 2021-2022 рр.

З даних рис. 2.3 помітно, що підприємство суттєво нарощує операційний цикл, який перебивається до 2022 р. підвищенням непогашених поточних зобов'язань, погіршуючи абсолютну ліквідність.

Таким чином, економічний аналіз поточних зобов'язань ПрАТ «Весело-Кутський КХП» в 2021-2022 рр. засвідчив неефективні процедури управління ними керівництвом підприємства, зважаючи на уповільнення фінансового циклу та нарощення їх непогашених залишків на кінець звітної періоду.

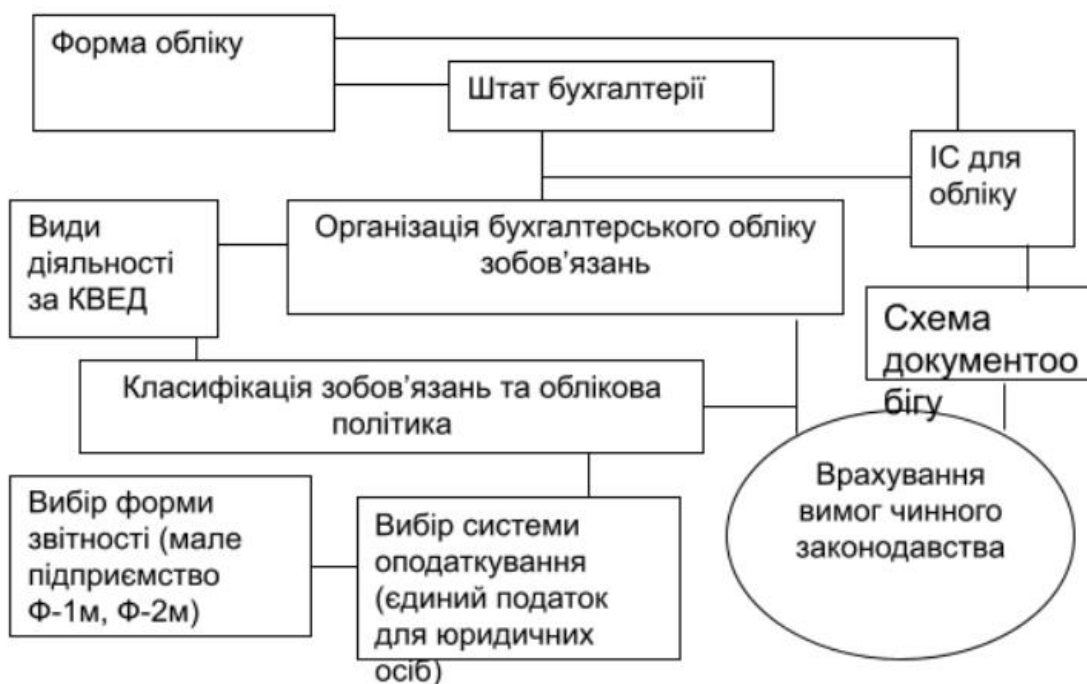
3. ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ»

3.1. Організація бухгалтерського обліку на підприємстві

Бухгалтерський облік ПрАТ «Весело-Кутський КХП» ведеться безперервно – з першого дня реєстрації. Згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996 питання організації належать до компетенції її власника або уповноваженого органу відповідно до законодавства та установчих документів (ч. 2 ст. 8).

Загальна структура організації бухгалтерського обліку ПрАТ «Весело-Кутський КХП» представлена на рис. 3.1.

Рисунок 3.1 – Загальна структура організації бухгалтерського обліку ПрАТ «Весело-Кутський КХП»

Джерело: складено автором

В організацію бухгалтерського обліку ПрАТ «Весело-Кутський КХП»

входить розробка концепції облікової політики та документообігу.

Організація бухгалтерського обліку містить етапи:

- 1) постановка обліку та вибір облікової політики;
- 2) розробка робочого плану рахунків;
- 3) організація документообігу;
- 4) безпосереднє ведення обліку виконавцями.

Для забезпечення ведення бухгалтерського обліку ПрАТ «Весело-Кутський КХП» самостійно обирає форми його організації (ч. 4 ст. 8 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р.), а саме створенням бухгалтерської служби на чолі з головним бухгалтером.

Раціональна організація бухгалтерського обліку ПрАТ «Весело-Кутський КХП» має забезпечувати реалізацію сукупності функцій процесів і управління, що має враховувати:

- вимоги Європейської та міжнародної системи бухгалтерського обліку;
- інноваційно-інвестиційні процеси;
- вплив економічної системи держави на діяльність підприємства;
- застосування комп'ютерних технологій в обліку.

Організація бухгалтерського обліку ПрАТ «Весело-Кутський КХП» включає самостійне визначення підприємством облікової політики на підставі П(С)БО й інших нормативно-правових актів за погодженням із власниками або вповноваженим ним органом відповідно до установчих документів (ч. 5 ст. 8 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. [17], п. 1.2 Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства, затверджених наказом Мінфіну України від 27.06.2013 р. № 635 [13]).

Отже, основними завданнями організації бухгалтерського обліку ПрАТ «Весело-Кутський КХП» є:

- своєчасне, повне, достовірне, безперервне відображення всіх операцій

господарської діяльності, які були здійснені на підприємстві;

– обробка отриманої інформації за допомогою відповідних процедур, прийомів та способів;

– складання балансу і фінансової звітності на основі отриманих первинних документів, що були зведені до відповідних реєстрів бухгалтерського обліку, а також подання їх до відповідних державних органів.

3.2. Політика підприємства щодо визнання та відображення зобов'язань в бухгалтерському обліку

Прийнята підприємством облікова політика на поточний фінансовий рік забезпечує організацію бухгалтерського (у т.ч. й аналітичного) обліку відповідно до показників форм річної фінансової звітності та використання оптимальних методів облікових робіт із метою отримання очікуваних результатів фінансово-економічної діяльності, а також зменшує трудомісткість і тривалість формування фінансової звітності.

Облікова політика — сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності (ст. 1 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. [17]).

У ПрАТ «Весело-Кутський КХП» переглядають облікову політику, коли: змінюються — статутні вимоги підприємства; вимоги органу, що затверджує П(с)БО (Мінфін), зміни дадуть змогу більш достовірно відображати господарські операції в бухобліку та фінзвітності (п. 9 П(с)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах»).

Визнання та відображення зобов'язань в обліку ПрАТ «Весело-Кутський КХП» згідно вимог нормативних актів зведено в табл. 3.1.

Таблиця 3.1 - Визнання та відображення зобов'язань в обліку ПрАТ «Весело-Кутський КХП» згідно вимог нормативних актів

Складові зобов'язань	Варіанти відображення	Вимоги нормативних документів	Особливості формування у ПрАТ «Весело-Кутський КХП»
Періодичність відображення ВПА, ВПЗ	У проміжній або річній фінансовій звітності	П(с)БО 17 «Податок на прибуток», П. 2.21 Методичних рекомендацій № 635	Не формується, так як є малим підприємством (подається Ф-1М, Ф-2М)
Створення забезпечень	На виплату відпусток, виконання гарантійних зобов'язань, додаткове пенсійне забезпечення, виконання зобов'язань щодо обтяжливих контрактів	П(с)БО 11 «Зобов'язання», П. 2.11 Методичних рекомендацій № 635	Не складають за фактом

Джерело: складено автором

Таким чином, в чинному наказі «Про облікову політику ПрАТ «Весело-Кутський КХП» не визначені особливості розкриття зобов'язань підприємства в обліку та фінансовій звітності.

Для визначення облікової політики на підприємстві в п. 1.3 Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства, затверджених наказом Мінфіну України від 27.06.2013 р. № 635 зазначають:

- принципи, методи та процедури, які підприємство використовуватиме для ведення бухгалтерського обліку, складання та подання фінансової звітності й щодо яких нормативно-правовими актами з бухгалтерського обліку передбачено більш ніж 1 їх варіант;

- попередні оцінки, які підприємство застосовуватиме з метою розподілу витрат між відповідними звітними періодами.

За п. 2.11 Методичних рекомендацій № 635 класифікувати зобов'язання потрібно відповідно до норм П(с)БО 11. Самостійного вибору у підприємства немає, а зазначати таку класифікацію в наказі про облікову політику не

обов'язково.

Поріг суттєвості для відображення зобов'язань підприємства у фінансовій звітності обрано на суму 0,5 тис. грн.

Відповідно до п. 3 П(с)БО 1, суттєва інформація — це інформація, відсутність якої може вплинути на рішення користувачів фінансової звітності.

Підприємство можуть не наводити статті у фінансовій звітності, за якими відсутня інформація до розкриття (крім випадків, коли така інформація була в попередньому звітному періоді), а також додавати статті із збереженням їх назви і коду рядка з переліку статей, наведених у таких національних положеннях (стандартах), у разі якщо стаття відповідає таким критеріям:

- інформація є суттєвою;
- оцінка статті може бути достовірно визначена.

Отже, якщо відповідно до наказу про облікову політику певна стаття не вважається суттєвою (вона менша за встановлений кількісний критерій та не відповідає іншим якісним ознакам, які підприємство встановило для суттєвої інформації), її можна в фінансовій звітності серед загальних статей окремо і не зазначати (пп. 2.20 Методрекомедацій №635).

Для фінансової звітності обирається окрема база визначення кількісних критеріїв і якісних ознак суттєвості статей фінансової звітності і діапазон кількісних критеріїв, наприклад, для статей балансу — базою може бути обрано сума підсумку балансу, у такому разі кількісний критерій суттєвості може бути визначений у діапазоні до 5% бази, або підсумок класу активів, власного капіталу, класу зобов'язань у діапазоні до 15% обраної бази. Сума найменшої частки одного з видів поточних зобов'язань ПрАТ «Весело-Кутський КХП» за 2021-2022 рр. складала 4% щодо залишку суми заборгованості перед бюджетом.

3.3. Організація на підприємстві обліку операцій із зобов'язаннями

3.3.1. Документальне оформлення обліку зобов'язань підприємства

Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку ПрАТ «Весело-Кутський КХП», а також за фіксування фактів здійснення всіх господарських операцій у первинних документах та їх збереження протягом встановленого терміну (але не менше 3 років) несе власник або уповноважений орган відповідно до законодавства та установчих документів.

Для забезпечення суцільного та безперервного спостереження за господарськими операціями, що здійснюються ПрАТ «Весело-Кутський КХП», використовують бухгалтерські документи, де фіксуються факти здійснення господарських операцій.

Документ — це письмове свідчення на паперових або машинних носіях про здійснення господарських операцій. Документи бувають первинні та зведені. Первинний документ складають під час виконання господарської операції чи одразу після її завершення, а зведений — на основі кількох первинних документів для отримання узагальнених даних, наприклад для формування оборотних відомостей постачальників, кредиторів тощо.

Форми первинних документів для обліку зобов'язань, для яких не передбачено типових форм, визначаються ПрАТ «Весело-Кутський КХП» самостійно, проте в наказі про облікову політику підприємства вони не наведені. ПрАТ «Весело-Кутський КХП» використовує стандартні форми документів з ІС 1 С, затверджені банками Міністерством фінансів і Міністерством статистики України, а також складські квитанції на зерно, які є підтвердженням якості та кількості прийнятої продукції (zareєстровані в базі даних ДП «Держреєстри України»).

Документи мають практичне значення для попереднього і подальшого контролю за доцільністю і законністю господарських операцій ПрАТ «Весело-Кутський КХП», а також для забезпечення контролю за збереженням майна, раціональним його використанням.

Особливістю бухгалтерського обліку є суцільне і безперервне спостереження за всіма господарськими операціями, що здійснюються на підприємстві, які фіксуються відповідними документами.

Первинні документи, які є підставою для відображення в бухгалтерському обліку й узагальнення у фінансовій звітності господарських операцій, повинні містити обов'язкові реквізити, визначені Законом про бухгалтерський облік та Положенням про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 24.05.1995 р. № 88, згідно яких вимогами до складання документів є:

- своєчасність складання;
- достовірність показників;
- правильність оформлення;
- заповнення всіх реквізитів (показників, які характеризують сутність господарської операції).

Схема документообігу зобов'язань ПрАТ «Весело-Кутський КХП» зображена на рис. 3.2.

Рисунок 3.2 – Схема документообігу зобов'язань ПрАТ «Весело-Кутський КХП»

Джерело: складено автором

Як можна помітити зі схеми документообігу зобов'язань ПрАТ «Весело-Кутський КХП», на підприємстві відсутні процедури розмежування підписів на документах посадових осіб, черговість їх складання і перевірки.

Одиниця виміру господарської операції зазначається в первинному документі у натуральних вимірниках за можливості, в залежності від властивостей, характеру/способу зберігання і витрачання/використання активів. Так Міністерство фінансів України у листі від 06.10.2021 р. № 41010-07-10/30597 відповіло на запит щодо питань, пов'язаних з документальним оформленням господарських операцій.

Отже, документування господарських операцій із зобов'язаннями ПрАТ «Весело-Кутський КХП» здійснюється як із використанням типових бланків (переважно актів отриманих послуг і товарів, а також виконаних робіт), так і на основі виготовлених самостійно, які містять обов'язкові реквізити чи реквізити типових або спеціалізованих форм, а існуючий первинний облік є базою для аналітичного та синтетичного відображення фактів діяльності підприємства.

3.3.2. Синтетичний та аналітичний облік зобов'язань підприємства

Для достовірного та правдивого забезпечення обліку зобов'язань підприємства організується їх аналітичний та синтетичний облік.

Аналітичний облік зобов'язань — система бухгалтерських записів, що дає детальні відомості про рух господарських засобів та призначається для оперативного керівництва господарством і складання звітності, будується по кожному синтетичному рахунку окремо, тоді як синтетичний є узагальненням та віддзеркаленням в грошовому вимірі економічно однорідних господарських засобів, їх джерел і господарських процесів [25, с. 18].

ПрАТ «Весело-Кутський КХП» в обліку зобов'язань не використовувало наступні субрахунки:

377 «Розрахунки з іншими дебіторами» ведеться облік розрахунків за іншими операціями, облік яких не відображається на інших субрахунках рахунку 37 «Розрахунки з різними дебіторами», зокрема розрахунки за операціями, пов'язаними із здійсненням спільної діяльності (без створення юридичної особи), усі види розрахунків з працівниками (крім розрахунків за виплатами працівникам та з підзвітними особами), інші розрахунки;

685 «Розрахунки з іншими кредиторами» ведеться облік операцій, які не передбачені для обліку на інших субрахунках рахунку 68 «Розрахунки за іншими операціями», а саме: з різними організаціями за операціями некомерційного характеру; за іншими операціями.

З метою посилення аналітичної складової даних бухгалтерського обліку, його інформативності необхідно внести такі зміни до плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій (табл. 3.2).

Таблиця 3.2 - Рекомендовані рахунки класу 6 для обліку зобов'язань
ПрАТ «Весело-Кутський КХП»

Клас 6. Поточні зобов'язання (діючі рахунки)		Клас 6. Поточні зобов'язання (рекомендовані рахунки)	
Код	Назва	Код	Назва
60	Короткострокові позики	60	Короткострокові позики
61	Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	61	Не застосувати (вести 683 рахунок)
62	Короткострокові векселі видані	62	Вексельні операції не практикуються
63	Розрахунки з постачальниками та підрядниками	63	Розрахунки з постачальниками та підрядниками
		631.1	Заборгованість за товари з майбутньою оплатою
		631.2	Заборгованість за товари з відстрочена
		631.3	Заборгованість за роботи і послуги з майбутньою оплатою
		631.4	Заборгованість за роботи і послуги відстрочена
64	Розрахунки за податками й платежами	64	Розрахунки за податками й платежами
		641	Єдиний податок
		642	ПДФО

Продовження табліці 3.2

65	Розрахунки за страхуванням	65	Розрахунки за страхуванням
66	Розрахунки за виплатами працівникам	66	Розрахунки з оплати праці
67	Розрахунки з учасниками	67	Розрахунки з учасниками
68	Розрахунки за іншими операціями	68	Розрахунки з іншими кредиторами
		68.11	Аванси отримані за роботи, послуги
		68.12	Аванси отримані за товари
		683	Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями
		685	Розрахунки за іншими операціями
69	Доходи майбутніх періодів	69	Доходи майбутніх періодів

Джерело: розробка автора

Підприємству доцільно має визначити, які розрахунки облічувати на зазначених субрахунках, враховуючи економічну сутність розрахункових операцій, та на яких із субрахунків вести облік розрахунків з різними дебіторами та кредиторами:

- для дебіторської заборгованості використовувати субрахунок 377;
- для кредиторської заборгованості використовувати субрахунок 685;
- для одночасно дебіторської та кредиторської заборгованості використовувати або субрахунок 377, або 685.

Таблиця 3.3. – Кореспонденція операцій з обліку зобов'язань ПрАТ «Весело-Кутський КХП»

Найменування господарської операції	Сума, грн.	Дебет	Кредит	Документ
Нарахований єдиний податок	1750	92	641	Податкова декларація
Отримано аванс за товари	32000	311	6812	Виписка банку
Заборгованість за роботи і послуги з майбутньою оплатою	45098	93	631.3	Акт виконаних робіт
Нараховано заробітну плату працівникам	17625	93	66	Відомість розрахунку заробітної плати

Продовження таблиці 3.3

Нараховано поточне зобов'язання за довгостроковими термінами робіт	15200	94	683	Договір
Переведено заборгованість за товари з майбутньою оплатою у відстрочену	40000	631.1	631.2	Довідка бухгалтерії
Переведено поточні зобов'язання перед постачальником у довгострокові	21700	631	551	Договір з постачальником

Джерело: складено автором

Таким чином, застосовуючи аналітику на рахунках 63 та 68 ПрАТ «Весело-Кутський КХП» може здійснювати відображення в обліку операцій, пов'язаних з переведенням заборгованості з майбутньої оплати до відстроченої, або навпаки тощо.

Схему вдосконалення обліку зобов'язань ПрАТ «Весело-Кутський КХП» можна подати на рис. 3.3.

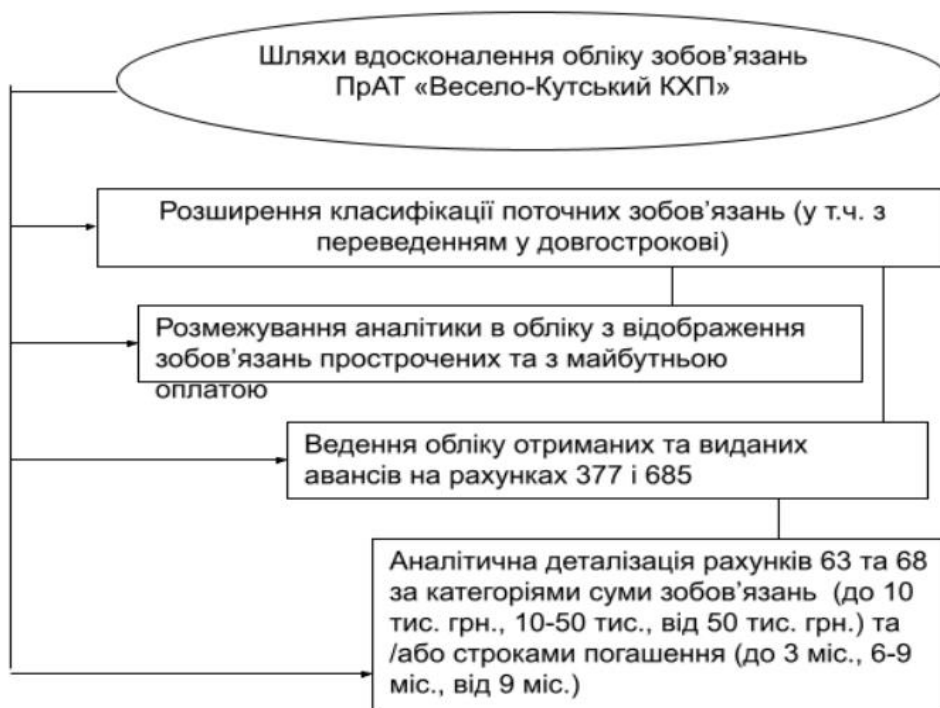

Рисунок 3.3 – Схема вдосконалення обліку зобов'язань ПрАТ «Весело-

Кутський КХП»

Джерело: складено автором

Хоча, ПрАТ «Весело-Кутський КХП» не має значних ризиків ліквідності (не зможе виконати свої зобов'язання з виплат при настанні строку їх погашення у звичайних або непередбачених умовах), з метою управління та мінімізації даного ризику, доцільно вести облік і аналіз вимог та зобов'язань у розрізі контрактних термінів погашення, наприклад, шляхом введення рахунків аналітичного обліку для одержаних авансів та поточних зобов'язань за товари, роботи послуги, як основних статей короткострокових зобов'язань після кредитних, які дозволять відстежувати стан поточної ліквідності. Наприклад, визнання зобов'язання на суму більше 50 тис. грн., відобразити на рахунку 631/р, від 10 до 50 тис. грн. – на рахунку 631/с, а до 10 тис. грн. – на рахунку 631/л.

Отже, ключові питання щодо удосконалення впровадження змін для вдосконалення обліку поточних зобов'язань:

- деталізація плану рахунків щодо сум визнаних зобов'язань за певним діапазоном, наприклад 0-10-50 тис. грн.;
- введення аналітики щодо строковості погашення зобов'язання (до 3 міс., 3-6 міс., 6-12 міс.).

Підприємство для власного аналітичного обліку може створити додаткову власну класифікацію (наприклад, за строками погашення довгострокової заборгованості), або для того, щоб своєчасно робити перекласифікацію (переведення довгострокових до короткострокових в належному звітному періоді).

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

За підсумками виконання роботи можна зробити наступні висновки та пропозиції.

Основним нормативним документом, який регламентує порядок обліку та класифікації зобов'язань в Україні є П(С)БО 11 «Зобов'язання», згідного якого зобов'язання розподіляються за такими ознаками: довгострокові зобов'язання, довгострокові кредити банків, інші довгострокові фінансові зобов'язання, відстрочені податкові зобов'язання, поточні зобов'язання, короткострокові кредити банків, поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями. видані короткострокові векселі, кредиторська заборгованість за товари, послуги, роботи, поточна заборгованість за розрахунками, за одержаними авансами, за бюджетними і позабюджетними платежами, за оплатою праці, з учасниками, внутрішніми розрахунками, інші поточні зобов'язання, забезпечення, додаткове пенсійне забезпечення, виконання гарантійних зобов'язань, реструктуризація, виконання зобов'язань щодо обтяжливих контрактів, непередбачені зобов'язання, доходи майбутніх періодів.

Основним нормативним документом, який регламентує порядок обліку та класифікації зобов'язань в Україні є П(С)БО 11 «Зобов'язання», згідного якого зобов'язання розподіляються за такими ознаками: довгострокові зобов'язання, довгострокові кредити банків, інші довгострокові фінансові зобов'язання, відстрочені податкові зобов'язання, поточні зобов'язання, короткострокові кредити банків, поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями. видані короткострокові векселі, кредиторська заборгованість за товари, послуги, роботи, поточна заборгованість за розрахунками, за одержаними авансами, за бюджетними і позабюджетними платежами, за оплатою праці, з учасниками, внутрішніми розрахунками, інші поточні зобов'язання, забезпечення, додаткове пенсійне забезпечення, виконання гарантійних зобов'язань, реструктуризація, виконання зобов'язань щодо

обтяжливих контрактів, непередбачені зобов'язання, доходи майбутніх періодів.

ПрАТ «Весело-Кутський комбінат хлібопродуктів» здійснює приймання пшениці, ячменю, кукурудзи, соняшника та інших зернових культур.

Переваги перед конкурентами:

- власна залізнична гілка;
- приймання та відвантаження залізничним транспортом;
- змога розміщати на території підприємства вагони приватного парку;

В складах, силосного та звичайного типу, одночасно зберігається до 115 000 т зернових культур.

Клієнтам надаються складські квитанції на зерно, які є підтвердженням якості та кількості прийнятої продукції, які зареєстровані в базі даних ДП «Держреєстри України».

ПрАТ «Весело-кутський КХП» в 2021-2022 рр. отримало підвищення виручки від продаж на 52 981 тис. грн. (на 176%), що дозволило наростити чистий прибуток на 41245 тис. грн. Підприємству вдалося зберегти основу кадрового потенціалу в штаті до 40 осіб та збільшити середній рівень заробітної плати на 1,5 тис. грн. (на 9%) за 2022 р. порівняно з 2021 р.

Негативним в результативності діяльності ПрАТ «Весело-Кутський КХП» є перевищення темпів росту собівартості реалізації (176%) над виручкою – 194% у період 2021-2022 рр., що зумовило падіння за 2021-2022 рр. валової рентабельності на 5,65% (до 3,04% у 2022 р.) внаслідок географічних сегментів та умов збуту робіт і послуг ПрАТ «Весело-Кутський КХП», а також пов'язано з нарощенням непогашених та незапланованих зобов'язань підприємства, що потребують їх детального аналізу та впровадження до ефективних підходів з управління.

Загальна сума поточних зобов'язань ПрАТ «Весело-Кутський КХП» в 2021-2022 рр. зросла на 9394 тис. грн. (на 61%), серед яких приріст за роботи та послуги склав 12341 тис. грн. (339%).

Аналіз структури поточних зобов'язань ПрАТ «Весело-Кутський КХП» в 2021-2022 рр. показав зростання частки кредиторської заборгованості за роботи і послуги на 46,01% (до 63,4% на 31.12.2022 р.) і за товари – на 10,39% (до 14,42% на кінець 2022 р.). Частка інших поточних зобов'язань підприємства за 2 роки скоротилася на 13,51% (до 29,3% на 31.12.2022 р.), серед яких з іншими кредиторами – на 20,37% (до 11,81% на 31.12.2022 р.).

ПрАТ «Весело-Кутський КХП» в 2021-2022 рр. при збільшенні поточних зобов'язань та суми пасивів на 50753 млн. грн. (на 189%) демонструвало скорочення їх частки на 25% - до 32% на 31.12.2022 р., тоді як власні оборотні активи (робочий капітал) зросли на 42639 тис. грн., а їх надлишок вже склав – 38739 тис. грн. на 31.12.2022 р. (на 31.12.2022 р. робочий капітал від'ємний на суму – 3900 тис. грн.).

ПрАТ «Весело-Кутський КХП» в 2021-2022 рр. внаслідок нарощення поточних зобов'язань уповільнило фінансовий цикл на 205 днів, який становив у 2022 р. 164 дні, тоді як операційний цикл зріс на 226 днів (до 237 днів у 2022 р.), що зумовлено у т.ч. як збільшенням залишку непогашеної дебіторської заборгованості за товари, роботи і послуги (на 39094 тис. грн.), так і її відношенням до відповідно кредиторської: з 0,08 на 31.12.2021 р. до 2,37 на 31.12.2022 р. Сума покриття дебіторською заборгованістю за товари, роботи, послуги ПрАТ «Весело-Кутський КХП» відповідною кредиторською зросла до 22829 тис. грн. на 31.12.2022 р., тоді як на 31.12.2022 р. ця різниця була від'ємною – 3924 тис. грн.

Отже, підприємство суттєво збільшило операційний цикл, який перебивається до 2022 р. підвищенням непогашених поточних зобов'язань, погіршуючи абсолютну ліквідність, зважаючи на неефективні процедури управління пасивами керівництвом підприємства, що уповільнило фінансовий цикл, погіршивши абсолютну ліквідність.

Організація бухгалтерського обліку зобов'язань ПрАТ «Весело-Кутський КХП» включає самостійне визначення підприємством облікової політики на підставі П(С)БО й інших нормативно-правових актів за

погодженням із власниками або вповноваженим ним органом відповідно до установчих документів (ч. 5 ст. 8 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р., п. 1.2 Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства, затверджених наказом Мінфіну України від 27.06.2013 р. № 635).

У чинному наказі «Про облікову політику ПрАТ «Весело-Кутський КХП» не визначені особливості розкриття зобов'язань підприємства в обліку та фінансовій звітності.

Документування господарських операцій із зобов'язаннями ПрАТ «Весело-Кутський КХП» здійснюється як із використанням типових бланків (переважно актів отриманих послуг і товарів, а також виконаних робіт), так і на основі виготовлених самостійно, які містять обов'язкові реквізити чи реквізити типових або спеціалізованих форм, а існуючий первинний облік є базою для аналітичного та синтетичного відображення фактів діяльності підприємства.

Згідно використовуваної схеми документообігу зобов'язань ПрАТ «Весело-Кутський КХП» на підприємстві відсутні процедури розмежування підписів на документах посадових осіб, черговість їх складання і перевірки.

Задля зниження ризику ліквідності ПрАТ «Весело-Кутський КХП» доцільно вести рахунки аналітичного обліку для одержаних авансів та поточних зобов'язань за товари, роботи послуги, як основних статей короткострокових зобов'язань після кредитних, які дозволять відстежувати стан поточної ліквідності. Наприклад, визнання зобов'язання на суму більше 50 тис. грн., відображати на рахунку 631/р, від 10 до 50 тис. грн. – на рахунку 631/с, а до 10 тис. грн. – на рахунку 631/л.

Основні питання щодо удосконалення впровадження змін для вдосконалення обліку поточних зобов'язань:

- деталізація плану рахунків щодо сум визнаних зобов'язань за певним діапазоном, наприклад 0-10-50 тис. грн.;
- введення аналітики щодо строковості погашення зобов'язання (до 3

міс., 3-6 міс., 6-12 міс.).

Стосовно аналітики обліку зобов'язань можна розділити відстрочену заборгованість кредиторам та з майбутньою оплатою, у т.ч. за товари і роботи, послуги окремо, як і відокремити аванси відповідно товарні і за послуги (роботи).

ПрАТ «Весело-Кутський КХП» для власного аналітичного обліку можна створити додаткову власну класифікацію (наприклад, за строками погашення довгострокової заборгованості), або для того, щоб своєчасно робити перекласифікацію (переведення довгострокових до короткострокових в належному звітному періоді), що дозволить більш оперативно управляти своєчасністю погашення зобов'язань у відповідності строкам та запобігатиме накопиченню штрафних санкцій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аудит. Основи державного, незалежного професійного та внутрішнього аудиту: підручник / за ред. проф. Немченко В. В., Редько О. Ю. К.: Центр учбової літератури, 2012. 540 с.
2. Бухгалтерський фінансовий облік: теорія та практика: навчально-практичний посібник / Верхоглядова Н.І. та ін. К.: Центр учбової літератури, 2010. 536 с.
3. Виноградова М. О. Аудит: навч. посіб. / М. О. Виноградова, Л. І. Жидеєва – К. : «Центр учбової літератури», 2014. – 654 с.
4. Войнаренко М. П. Міжнародні стандарти фінансової звітності та аудиту : навч. посіб. / М. П. Войнаренко. – К. : ЦУЛ, 2010. – 484 с.
5. Господарський кодекс України № 436-IV від 16 січня 2003 року. / Верховна Рада України Законодавство України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/> (дата звернення: 10.04.2024).
6. Дєєва Н.М., Дедіков О.І. Фінансовий аналіз. Навчальний посібник. К. : Центр учбової літератури, 2007. 3728 с.
7. Іванченкова Л.В., Скляр Л.Б. Ткачук Г.О. Експертне підтвердження обліково-аналітичної інформації. Економіка харчової промисловості. 2016. Т. 8, вип. 4. С. 74-80.
8. Кириллов О. Методика бухгалтерського обліку і фінансової звітності зобов'язань підприємства. *Молодий вчений*. 2019. № 1 (65). С. 465-468. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-1-65-107>
9. Котельник І.А., Ткачук Г.О., Стасюкова К.В. Аудит в системі визначення справедливої вартості майна. *Науково-методичні проблеми оціночної діяльності в Україні. Монографія* / під ред..д.е.н., проф. В.В.Немченко Одеса, Фенікс, 2018. С. 33-43.
10. Лобода Н.О., Чабанюк О.М. Бухгалтерський облік: навчальний посібник. Київ: Алерта, 2022. 224 с

11. Крупка Я. Д., Задорожний З.В. Фінансовий облік: підручник. Тернопіль: ЗУНУ, 2023. 488 с.

12. Максимова В.Ф. Контроль в управлінні економічними процесами на підприємстві: навчальний посібник. Суми: ВТД, „Університетська книга”, 2009. 190 с.

13. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства. Затверджені наказом Міністерства фінансів України від 27 червня 2013 року № 635. *Liga-закон*: веб-сайт. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/> (дата звернення: 15.04.2024).

14. Наказ Мінфіну від 07.02.2013 р. № 73 «Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/>. (дата звернення: 11.04.2024).

15. Організація бухгалтерського обліку. Навч. посіб. / Чацкіс Ю.Д., Гейер Е.С., Наумчук О.А., Власова І.О. К.: Центр учбової літератури, 2011. 564 с.

16. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. URL: <https://buhgalter911.com/normativnaya-baza/instr-plan-rah/plan-rah/plan-schetov-buhgalterskogo-1021043.htm> (дата звернення: 12.05.2024).

17. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні. Закон України № 996-XIV від 16 липня 1999 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/> (дата звернення: 15.04.2024).

18. Податковий Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/> (дата звернення: 15.04.2024).

19. Тесленко Т.І. Виникнення зобов'язань, їх класифікація та відображення у фінансовій звітності // Науковий вісник Національної академії державної податкової служби України. – 2004. – № 1 (23). – С. 122–126.

20. Чижевська Л.В., Пархоменко В.М., Кривошей М.М. Звітність підприємства: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів;

за ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. Житомир: ЖІТІ, 2008. 436 с.

21. Смоляр Л. Г. Облік і аудит: навч. посіб. / Л. Г. Смоляр, Р. Ю. Овчарик, О. В. Кам'янська. – К. : Ліра-К, 2013. – 616 с.

22. Офіційна звітність та відомості ПрАТ «Весело-Кутський КХП». URL: <https://clarity-project.info/edr/00955294> (дата звернення 12.05.2024).

23. Офіційний сайт ПрАТ «Весело-Кутський КХП». URL: <http://vkutkxp.com.ua/> (дата звернення 12.05.2024).

24. Плиса В. Й., Плиса З. П. ПЗ89 Теорія бухгалтерського обліку: підручник. Львів : Видавництво ННБК „АТБ”, 2023. 302 с.

25. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.01.2000 р. № 20. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0085-00> (дата звернення 17.05.2024).

26. Терещенко В.С. Бухгалтерський облік забезпечень майбутніх витрат і платежів: теорія та методика: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)» / В.С. Терещенко. – Київ, 2008. – 20 с.

27. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/> (дата звернення 09.05.2024).

28. Усатенко О.В. Бухгалтерський облік та звітність організацій. Навчальний посібник. Дніпро. НТУ «ДП». 2022. – 74 с.

29. Чижевська Л.В. Бухгалтерський баланс: проблеми теорії і практики / Л.В. Чижевська. – Житомир: ЖІТІ, 1998. – 408 с.

30. Яремко У.Й. Економічні категорії в методології обліку: [монографія] / У.Й. Яремко. – Львів: Каменяр, 2002. – 192 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Фінансова звітність ПрАТ «Весело-Кутський КХП» за 2022 рік

2022 рік

Дата звіту 14.03.2024
 Період 2022 рік, 12 міс
 КАТОТТГ UA51140110010098830
 Кількість працівників 41

Актив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис, грн	На кінець звітнього періоду, тис, грн
Незавершені капітальні інвестиції	1005	1 355,70	1 355,70
Основні засоби:	1010	10 924,90	9 644,60
первісна вартість	1011	42 923,80	43 958,70
знос	1012	31 998,90	34 314,10
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	3 237,70	3 237,70
Усього за розділом I	1095	15 518,30	14 238,00
II, Оборотні активи Запаси:	1100	528,10	14 339,10
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	359,60	39 453,10
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	1 318,60	47,60
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	4 265,60	3 103,10
Г роші та їх еквіваленти	1165	4 857,70	6 419,60
Усього за розділом II	1195	11 329,60	63 362,50
Баланс	1300	26 847,90	77 600,50

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис, грн	На кінець звітнього періоду, тис, грн
I, Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	13 699,90	13 699,90
Додатковий капітал	1410	4 261,50	4 261,50
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	-6 343,20	35 015,60
Усього за розділом I	1495	11 618,20	52 977,00
товари, роботи, послуги	1615	4 283,20	16 624,10
розрахунками з бюджетом	1620	71,00	
розрахунками зі страхування	1625	58,20	47,40
розрахунками з оплати праці	1630	275,30	269,90
Інші поточні зобов'язання	1690	10 542,00	7 682,10
Усього за розділом III	1695	15 229,70	24 623,50
Баланс	1900	26 847,90	77 600,50

Звіт про фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис, грн	За аналогічний період попереднього року, тис, грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	82 923,00	29 941,90
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	80 402,30	27 339,50
Інші операційні доходи	2120	3 920,90	
Інші операційні витрати	2180		780,50
Інші доходи	2240	35 031,20	
Інші витрати	2270	114,00	1 682,90
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	121 875,10	29 941,90
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	80 516,30	29 802,90
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	41 358,80	139,00
Податок на прибуток	2300		25,00
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	41 358,80	114,00

Регулювання обліку зобов'язань в системах національних і міжнародних стандартів

Вид зобов'язання	П(С)БО	МСФЗ
Забезпечення, непередбачене зобов'язання	П(С)БО 11 «Зобов'язання»	IAS 37 Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи»
Зобов'язання, вартість яких виражена в іноземній валюті	ПСБО 21 «Вплив змін валютних курсів»	IAS 21 «Вплив змін валютних курсів»
Податкові зобов'язання, пов'язані з нарахуванням податку на прибуток	ПСБО 17 «Податок на прибуток»	IAS 12 «Податок на прибуток»
Зобов'язання, обумовлені кредитами і позиками	П(С)БО 11 «Зобов'язання»	IAS 23 «Витрати на позики»
Зобов'язання щодо винагород працівникам	П(С)БО 26 «Виплати працівникам»	IAS 19 «Виплати працівникам»
Зобов'язання за пенсійними програмами	П(С)БО 26 «Виплати працівникам»	IAS 26 «Облік та звітність щодо програм пенсійного забезпечення»
Фінансові зобов'язання	П(С)БО 13 «Фінансові інструменти»	IAS 32 «Фінансові інструменти: подання», IAS 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка», IFRS 7 «Фінансові інструменти: розкриття інформації», IFRS 9 «Фінансові інструменти»
Зобов'язання, що передбачають погашення на основі акцій	П(С)БО 34 «Платіж на основі акцій»	IFRS 2 «Платіж на основі акцій»
Зобов'язання за договорами оренди	П(С)БО 14 «Оренда»	IFRS 16 «Оренда»
Зобов'язання за договорами страхування	Відсутній	IFRS 4 «Страхові контракти»

Додаток В

Розкриття інформації про довгострокові зобов'язання у вітчизняних та міжнародних стандартах бухгалтерського обліку

	Положення (стандарти) бухгалтерського обліку		Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку
НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»	Зазначається, що суб'єкт господарювання має вести фінансову звітність та відображати у Формі №1 «Баланс» усі активи, зобов'язання та власний капітал підприємства.	МСБО 1 «Подання фінансової звітності»	Надається інформація про те, що кожному суб'єкту господарської діяльності у фінансовій звітності слід розкривати детальну інформацію про економічну діяльність підприємства, а це не тільки інформація про прибуток чи збиток, а також про активи та зобов'язання.
	Надається визначення «зобов'язання», що є дуже суттєвим, оскільки за допомогою нього визначаються важливі характеристики зобов'язань, наприклад, його визнання, при якому оцінка має бути достовірно визначеною та існує ймовірність зменшення економічних вигод у майбутньому внаслідок його погашення.		Зазначається, що надання важливих деталей щодо зобов'язань у підприємства допомагає усім можливим користувачам фінансової звітності визначити які саме будуть грошові потоки у майбутньому, їхній час та вірогідність.
П(С)БО 13 «Фінансові інструменти»	Розкривається інформація про довгострокові фінансові зобов'язання, що виникають під час залучення позикових коштів, на які нараховуються відсотки (винятком буде отримання кредитів від банку). Прикладами таких зобов'язань виступають довгострокові облігації та векселі видані.	МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка»	Встановлюється порядок визнання, припинення визнання та оцінка фінансових зобов'язань, як поточних, так і непоточних. Під фінансовими зобов'язаннями слід розуміти, наприклад, контрактні зобов'язання та контракти, розрахунки за якими здійснюються за рахунок власних інструментів капіталу.
		МСБО 32 «Фінансові інструменти: подання»	Надається розгорнуте поняття «справедливої вартості», що дуже важливе для надання оцінки зобов'язань. Зазначається, що справедливу вартість довгострокового зобов'язання (довгострокової позики), за яким не нараховуються відсотки, можна оцінювати як теперішню (дисконтовану) вартість усіх майбутніх надходжень.
П(С)БО 14 «Оренда»	Висвітлюються етапи відповідних розрахунків орендних платежів на довгострокову перспективу, а також визначається залишок зобов'язання на кінець періоду.	МСБО 17 «Оренда»	Прослідковується поява зобов'язань безпосередньо під час складання угоди про оренду, де зазначається за якою сумою у звітах про фінансовий стан їх слід відображати: справедливою чи теперішньою. У цьому ж стандарті розглядається визначення ставки дисконту, що застосовується при обчисленні теперішньої вартості мінімальних орендних платежів.
П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів»	Розкривається важлива інформація щодо можливих курсових різниць, які виникають під час появи довгострокових зобов'язань у суб'єкта господарювання.	МСБО 21 «Вплив змін валютних курсів»	Висвітлюється інформація про те, що всі зобов'язання, включаючи непоточні (довгострокові) у звіті про фінансовий стан переводяться за відповідним курсом при закритті на дату цього звіту.

Продовження додатку В

П(С)БО 26 «Виплати працівникам»	Довгострокові виплати працівникам висвітлюються у контексті довгострокових зобов'язань шляхом створення забезпечення в сумі теперішньої вартості на дату балансу. Простими словами, довгострокові виплати відрізняються від поточних тільки терміном виконання зобов'язань, він більший, ніж дванадцять місяців.	МСБО 19 «Виплати працівникам»	Визначається інформація про зобов'язання, що виникають під час отримання послуги від працівника за рахунок виплати, що має здійснитися у майбутньому. До довгострокових виплат працівникам відносять: академічні відпустки, відпустки за вислугу років, виплати у зв'язку з тривалою непрацездатністю тощо.
------------------------------------	--	----------------------------------	---

Додаток Д

Послуги ПрАТ «Весело-Кутський КХП»
ПРИЙМАННЯ ЗЕРНОВИХ

ПОСЛУГА	ВАРТІСТЬ з ПДВ, грн.
Приймання, 1т	15,00
Сушіння, 1т/%	108,00
Очищення, 1т/%	24,60
Зберігання, 1т/доба	2,88
Навантаження на автотранспорт, 1т	166,50
Навантаження в з/д вагон, 1т	166,50
Зважування залізничного вагону, 1з/д вагон	150,00
Маневрові роботи тепловозу, 1з/д вагон	180,00
Вартість складської квитанції, 1шт	50,10

ПРИЙМАННЯ КУКУРУДЗИ, СОЇ

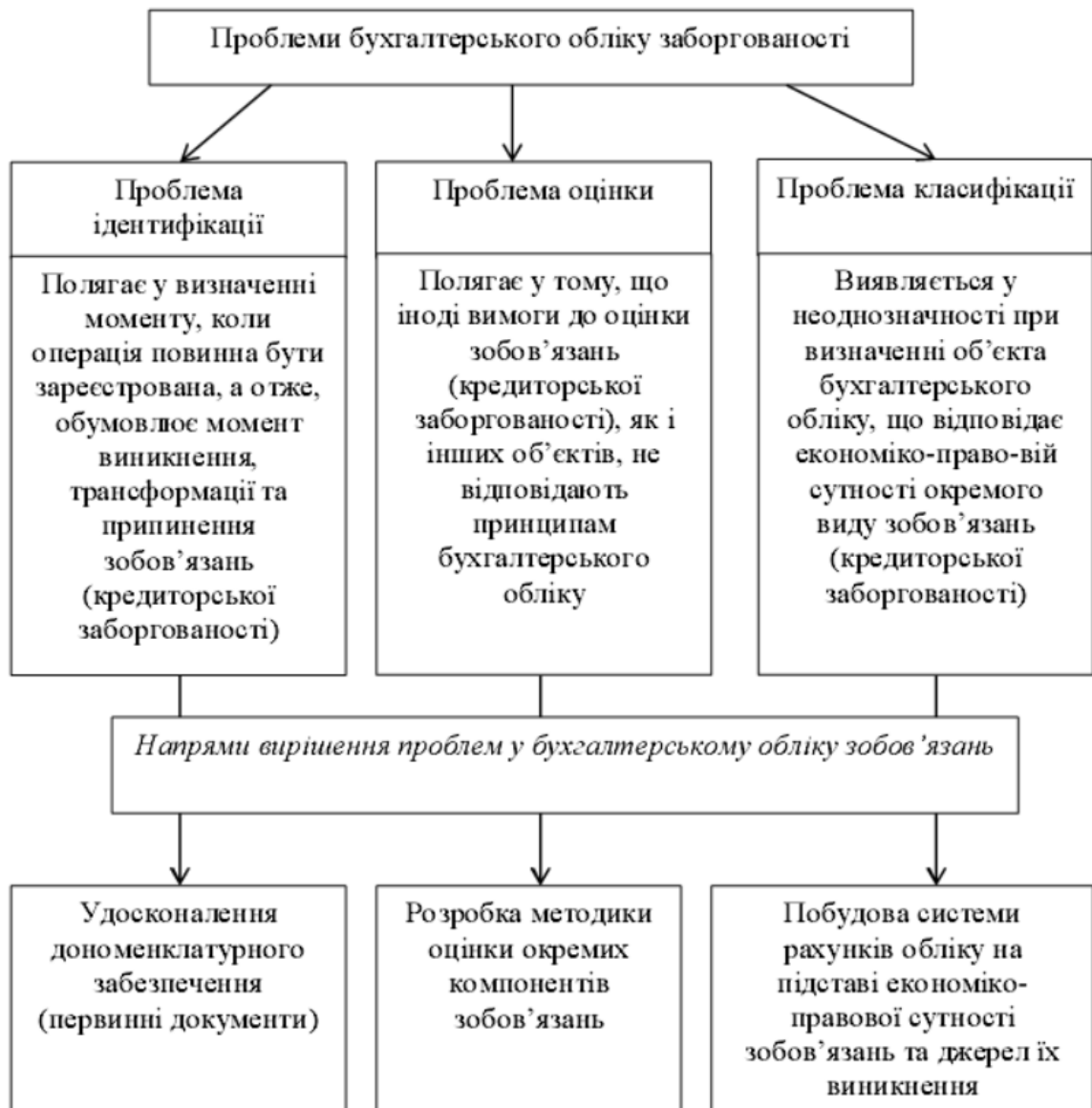
ПОСЛУГА	ВАРТІСТЬ з ПДВ, грн.
Приймання, 1т	19,00
Сушіння, 1т/%	180,00
Очищення, 1т/%	50,00
Зберігання, 1т/доба	2,88
Навантаження на автотранспорт, 1т	160,00
Навантаження в з/д вагон, 1т	160,00

ПОСЛУГА	ВАРТІСТЬ з ПДВ, грн.
Зважування залізничного вагону, 1з/д вагон	150,00
Маневрові роботи тепловозу, 1з/д вагон	180,00
Вартість складської квитанції, 1шт	50,10

ПРИЙМАННЯ СОНЯШНИКА

ПОСЛУГА	ВАРТІСТЬ з ПДВ, грн.
Приймання, 1т	19,00
Зберігання, 1т/доба	2,88
Навантаження на автотранспорт, 1т	165,00
Навантаження в з/д вагон, 1т	165,00
Зважування залізничного вагону, 1з/д вагон	150,00
Маневрові роботи тепловозу, 1з/д вагон	180,00
Вартість складської квитанції, 1шт	50,10

Складнощі обліку зобов'язань підприємства

Визначення поняття «зобов'язання» в законодавчо-нормативних
документах

Нормативний документ	Визначення
Господарський кодекс України	Господарським визнається зобов'язання, що виникає між суб'єктом господарювання та іншим учасником (учасниками) відносин у сфері господарювання з підстав, передбачених цим Кодексом, в силу якого один суб'єкт (зобов'язана сторона, у тому числі боржник) зобов'язаний вчинити певну дію господарського чи управлінсько-господарського характеру на користь іншого суб'єкта (виконати роботу, передати майно, сплатити гроші, надати інформацію тощо), або утриматися від певних дій, а інший суб'єкт (управнена сторона, у тому числі кредитор) має право вимагати від зобов'язаної сторони виконання її обов'язку.
Цивільний кодекс України	Зобов'язанням є правовідношення, в якому одна сторона (боржник) зобов'язана вчинити на користь другої сторони (кредитора) певну дію (передати майно, виконати роботу, надати послугу, сплатити гроші тощо) або утриматися від вчинення певної дії (негативне зобов'язання), а кредитор має право вимагати від боржника виконання його обов'язку.
Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»	Зобов'язання – заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, приведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди.
НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»	Зобов'язання - заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди.
МСБО «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи»	Зобов'язання - існуюче зобов'язання суб'єкта господарювання, яке виникає в результаті минулих подій і погашення якої, за очікуванням, призведе до вибуття ресурсів суб'єкта господарювання, котрі втілюють у собі економічні вигоди.

Зміст подій за господарськими операціями, пов'язаними із
виникненням та погашенням зобов'язань

Господарська операція	Перша подія, що призводить до виникнення зобов'язань	Друга подія, що здійснюється з метою погашення зобов'язань
Одержання кредиту	Находження на рахунок в банку грошових коштів	Погашення кредиту через переказ грошових коштів із рахунку в банку на рахунок банку-кредитор
Придбання запасів, приймання робіт, послуг	Находження запасів, одержання робіт, послуг від постачальника (підрядника)	Оплата постачальнику (підряднику) вартості одержаних запасів, робіт, послуг
Продаж товарів, робіт, послуг	Одержання передоплати або авансу від покупців	Відвантаження товарів, робіт, послуг покупцям
Виробництво продукції, обслуговування та управління підприємством	Нарахування заробітної плати, внесків на пенсійне та соціальне страхування, податків, що списуються на витрати	Виплата заробітної плати, сплата внесків на пенсійне та соціальне страхування, сплата відповідних податків до бюджету
Відвантаження товарів, продукції, виконання робіт, послуг або одержання авансу від покупців	Нарахування податків, що підлягають сплаті до бюджету при одержанні доходу (ПДВ, акцизний збір)	Сплата податків, що підлягають нарахуванню до бюджету при одержанні доходу (ПДВ, акцизний збір)
Одержання прибутку	Нарахування податку на прибуток	Сплата податку на прибуток

Додаток Н

Характеристика зобов'язань підприємства (бухгалтерський підхід)

№з/п	Підгрупа (вид) зобов'язань	Термін погашення	Відображення в бухгалтерському обліку	Місце відображення в фінансовій звітності
1	Поточні зобов'язання	Протягом 12 місяців з дати балансу	Сума погашення	Форма № 1. Баланс (Звіт про фінансовий стан)
2	Довгострокові зобов'язання	Більше 12 місяців після дати балансу	Теперішня вартість (дисконтована сума погашення)	Форма № 1. Баланс (Звіт про фінансовий стан)
3	Забезпечення	Не визначений	Прогнозний (розрахунковий) розмір	Форма № 1. Баланс (Звіт про фінансовий стан)
4	Непередбачувані зобов'язання	Ймовірний (у разі настання в майбутньому певних подій)	Облікова оцінка	Позабалансові рахунки

Додаток П

Документи щодо розрахунків за зобов'язаннями

Вид зобов'язань	Первинні документи
Короткострокові позики	Виписка банку, платіжне доручення, бухгалтерська довідка
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	Виписки банку, платіжні доручення, розрахунки та довідки бухгалтерії тощо
Короткострокові векселі видані	Векселі, виписки банку, ВКО, довідки бухгалтерії, акти приймання-передачі тощо
Розрахунки з постачальниками	Рахунок, рахунок-фактура, накладна, товарно-транспортна накладна, податкова накладна, акти приймання-передачі, акти прийнятих робіт, акти про приймання матеріалів, договір тощо
Розрахунки за податками та страхуванням	Розрахунки бухгалтерії, податкові накладні, виписки банку, платіжні доручення, довідки бухгалтерії тощо
Розрахунки за виплатами працівникам	Наказ (розпорядження) про прийом на роботу (П-1), Особова картка працівника (П-2), Наказ (розпорядження) про надання відпустки (П-3), Наказ (розпорядження) про припинення трудового договору (контракту) (П-4), Табелі обліку використання робочого часу (П-5), Розрахунково-платіжна відомість працівника (П-6), Розрахунково-платіжна відомість (зведена) (П-7), Відомість на виплату грошей
Розрахунки з учасниками	Статут, установчий договір, накладні, ПКО, ВКО, довідки бухгалтерії тощо
Розрахунки за іншими операціями	Накладні, ВКО, ПКО, претензії, виписки банку, рахунки-фактури тощо